

projekt reggio

- en inspirationskälla

project reggio
- a source of inspiration

Kristina Ström
projektmedarbetare Cecilia Ström

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, Landskapsarkitektprogrammet
SLU Alnarp 2008

Projekt Reggio
- en inspirationskälla

Project Reggio
- a source of inspiration

Kristina Ström

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, Landskapsarkitektprogrammet
EX0162, Nivå C, 15hp
Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Projektgrupp

Cecilia Ström läser Master i Design/Industridesign på HDK i Göteborg.
Kristina Ström landskapsarkitektstuderande SLU i Alnarp,

Handledare

Fredrika Mårtensson, fil.doktor i miljöpsykologi SLU Alnarp
Kristina Sahlqvist, professor i rumsgestaltning HDK Göteborg
Carina Tenngart, landskapsarkitekt, SLU Alnarp

Examinator

Maria Kylin, landskapsarkitekt, AgrD, SLU Alnarp

Nyckelord

Reggio Emilia, pedagogik, barns lek, utemiljö, landskapsarkitektur, industridesign, design,
sinnligt, förskolegård

Keywords

Reggio Emilia, pedagogy, children's play, outdoor environment, landscape architecture,
industrial design, design, multisensoriality, preschool yard

Sammanfattning

En förskola med Reggio Emilia pedagogiken som förhållningssätt är en tacksam modell för gränsöverskridande samarbete.

Förhållningssättet bygger på en stark tro på människans möjligheter, en djup respekt för barnet och en övertygelse om att alla föds rika och intelligenta med en stark drivkraft att utforska världen. Miljön ses som den tredje pedagogen, som ska stimulera och inspirera barnen. (Wallin, 1986)

Vi har tagit kontakt med Hakefjordsgatans förskola, i stadsdelen Biskopsgården i Göteborg, som arbetar efter Reggio Emilia pedagogikens förhållningssätt. De har satsat mycket på inomhusmiljön, och är nu redo att ta med förhållningssättet ut på förskolegården.

Vår ambition har varit att få ett givande samarbete mellan landskapsarkitekt, industridesigner och pedagoger. Detta har medfört både motgångar och framgångar. Framförallt har det gett en bredd och djup åt arbetet.

Detta projekt tar sin början i workshops, observationer och litteraturstudier. Sedan leds man in i skissprocessen och konceptbildningen. Mot slutet får man ta del av våra förslag på förnyelse. Ett avsnitt handlar om lekfullt växtmaterial. Det hela avslutas med en reflektion.

Här följer några små inblickar.

Karin Wallin* (Wallin, 1986) kallar pedagogiken i Reggio Emilia för den skapande

* Karin Wallin har skrivit många böcker om Reggio Emilia pedagogiken. Hon har varit tongivande i ämnet, i Sverige.

pedagogiken. Som utomstående betraktare är kreativiteten det man först lägger märke till. Loris Malaguzzi, grundare till Reggio Emilia pedagogiken, vägrade skriva ner några tankar eller vägledande skrifter. Men man förstår snabbt hans argument att inte vilja frysa idéerna med risk för att de skulle bli stela och inte vidareutvecklas. Malaguzzis önskan är att man skall inspireras och ta till sig, men varje situation kräver nya anpassade idéer.

En viktig del i utformandet av platser för barn är att behålla fantasin. Att barn ska förstå att det fantastiska och nästan oförståeliga oftast finns i naturen. Att det finns ett träd som luktar nybakta kakor på hösten och att det finns en buske som får ätliga frukter som liknar blå reptiler, att vissa träd lever i flera hundra år och andra lever bara under en människas livslängd.

Att frånga konventionen och inte använda sig av färdiga mallar är ibland svårt och tidskrävande, men mycket roligare. Vi har i vårt samarbete förstått att man kan bygga upp miljöer med hjälp av växtmaterial och artefakter i samverkan.

”Det som göms i snö kommer fram i tö” är ett ordspråk som vi vill ta fasta på men modifiera.

”Det som göms i grönska kommer till vintern fram ur glömska” Vi vill skapa oväntade upplevelser, genom att gömma intressanta konstverk i den grönskande växtligheten. Dessa visar sig inte förrän hösten och vintern står för dörren. Det medför ett lugn i miljön, när mycket annat drar till sig uppmärksamheten.

Abstract

A preschool with the Reggio Emilia approach to education is a grateful model for cross-border cooperation. The approach is based on a strong belief in human possibilities, a deep respect for the child and a conviction that everybody is born rich and intelligent, with a strong force to explore the world. The environment is seen as the third pedagogue to stimulate and inspire children. (Wallin, 1986)

We've contacted Hakefjordsgatans preschool, working with the Reggio Emilia approach. They have invested a lot in the indoor environment, and are now ready to take the approach out to the preschool yard.

Our ambition has been to cooperate landscape architect, industrial designer and pedagogues. This has led to both setbacks and successes. In particular, it has brought width and depth to this project.

This project starts in workshops, observations and literature studies. After that, the sketch process and concept formulation takes part. Towards the end, you will take part in our suggestions for renewal. One section is about playful plant material. It all ends with a reflection.

Here are a few small glimpses.

Karin Wallin* (Wallin, 1986) called the pedagogy of Reggio Emilia, the creative pedagogy. As an outside observer you first notice that the pedagogy is very creative.

* Karin Wallin has written a lot of book about the Reggio Emilia pedagogy, she is recognized for her work in this subject in Sweden.

Loris Malaguzzi, the founder of the Reggio Emilia pedagogy, refused to write down thoughts or laws to follow. But you quickly understand his argument, not wanting to freeze ideas with the risk of them becoming rigid and not further developed. Malaguzzis desire is to inspire, but every situation requires new custom ideas.

An important part in creating places for children is to not loosing your imagination. So children can understand that the amazing and almost incomprehensible usually exists in nature. That there is a tree, that smells like newly baked cookies in the autumn and that there is a shrub, having eatable fruit that resembles blue reptiles, that some trees live for hundreds of years and others live only for about a human lifetime.

Trying to work outside the box and not use templates is sometimes difficult and time consuming but much more fun. We have in our cooperation understood that we can build environments using plant material and artifacts in a combination.

“What is covered under the snow comes in daylight when it melts” is a saying that we want to use but modify. “What is hidden in the greenery in summer will emerge from oblivion during winter” We want to create unexpected experiences, hiding interesting art in the lush vegetation that doesn't show until autumn and winter. This provides a tranquil environment when there is a lot that attracts your attention.

Tack

Jag vill börja med att tacka Hakefjordsgatans förskola, som ställt upp som ett levande exempel. Jag vill tacka samverkansgruppen på förskolan, som medverkade i workshopen. Marianne Asterholm (rektor), Margareta Kostovska (studierektor), Olga Gorovaia (pedagog) och Anna-Karin Eriksson (pedagog).

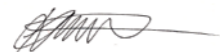
Tack även till alla som blivit intresserade och inspirerade av arbetet. Tack till mina handledare, Fredrika Mårtensson (fil.doktor i miljöpsykologi SLU Alnarp), och Carina Tenngart (landskapsarkitekt, SLU Alnarp). Tack Cecilia Ström masterstudent i Design vid HDK i Göteborg som varit min samarbetspartner i projektet. Tack vår handledare på HDK i Göteborg Kristina Sahlqvist (professor i rumsgestaltning HDK Göteborg).

Tack Elias och Ellen och alla andra barn på förskolan, som visat sin förskola och dess möjligheter och inspirerat. Tack Olof för tålmod. Tack Åsa för stöd och korrekturläsning. Tack Kristofer och Kenneth för era synpunkter. Anders, tack för att du stöttat mig i arbetet.

Slutligen ett stort tack till min examiner Maria Kylin.

På grund av oförutsedda händelser, inkluderande mitt deltagande i Sommar Design kontoret på Gotland och min resa till Jordanien, så har inlämnandet av denna uppsats dragit ut på tiden. Jag startade upp projektet våren 2007 och avslutade det vintern 2008.

Här är resultatet, läs och inspireras.

Ett sökande i egna barndomsminnen

Att söka sig till minnen från barndomen är en bra utgångspunkt när man ska planera för barn. Små detaljer kan bidra till rikare upplevelser.

Som liten lekte jag ofta med små små saker. Jag byggde dockor av rosenknoppar med Trädgårdsprakttryns klockor som klänning. Rosenknoppen fick vara huvudet, 3 cm rosenstjälk var kroppen, men det viktigaste var såklart den djupt ceriserosa trattformade blomman som blev en klänning. Att även de minsta tingen har stor betydelse är en viktig när man väljer växtmaterial.

Att samla kottar och pinnar känns som en självklarhet, och mitt och ditt har inte samma betydelse när man leker ute. Att tillverka tillsammans, t ex en koja stärker gemenskapen.

En stor lycka var när man fick plocka en hel gurka i bästisens växthus och dela på den. Att ta en stor tugga och leka att den maten vi hittade ute var den vi fick denna dag. Vi åt små tuggor av sylrig rabarber för att överleva. Allt fanns i vår fantasivärld. I sin iver att överleva tog man små munbitar av det mesta fast det inte smakade så gott.

Att blanda jord med vatten varma sommardagar och smörja in benen med var en stor lycka. Då lät vi geggan torka på benen tills den sprack, sen plockade vi försiktigt av jordskorporna.

Frisör var ett yrke som lockade. I en del av bästisens trädgård växte sig det gröna frodiga gräset långt. Här satt vi och kammade gräset och flätade fina flätor eller klippte stubbiga frisyrier.

På vägen till skolan gick man gärna i dikeskanten när det var skare på snön. Ibland kunde man gå ett bra tag på snön innan man bröt igenom det tunna skalet.

Att samla på sniglar och ha snigelrace var väldigt kul. Vi kom nog upp i hundra sniglar på bra "snigelletardagar".

Mina minnen är oerhört sinnliga. Det är smakupplevelser, känsel, olika material och små saker att greja med. Man får aldrig glömma bort de små detaljerna, som avgör i planerandet för barn.

Innehållsförteckning

10	Inledning
10	- Bakgrund
11	- Syfte
11	- Avgränsningar
12	Metod och material
12	- Workshop
16	- Observationer
17	- Metoddiskussion
18	Teoretiska utgångspunkter
18	- Reggio Emilia pedagogikens förhållningssätt
21	- Utomhuslekens särdrag och betydelse för barns välbefinnande
23	- Reflektion
24	Platsen idag
30	Analys
32	Skissprocessen
32	- Modellbygge
36	Förnyelse
37	- Illustrationsplan
38	- Enré och odling
40	- Musik, ljud och sinnesgång
44	- Piazzan
46	- Scenografi med klippta häckar
50	- Markmaterial
51	- Stor sandlek
53	Lekfullt växtmaterial
62	Produkter i miljön
66	Reflektion
68	Källor

Inledning

Bakgrund

Vi har tagit kontakt med Hakefjordsgatans förskola som ligger i stadsdelen Biskopsgården i Göteborg. Denna förskola är Reggio Emilia inspirerad. På förskolan är inomhusmiljön estetiskt tilltalande och väl genomtänkt, med möbler och material tillgängliga för alla barnen. Hakefjordsgatans förskolegård är stor och har bra förutsättningar för en variationsrik lek.

Men, som på de flesta andra förskolor, stannar pedagogiken vid tröskeln, även här.

I Sverige finns det en lång tradition att vistas ute, det är hälsosamt och rekreativt. Denna tradition finns inte i Italien, varifrån pedagogiken härstammar. Där återskapar man det sinnliga som finns ute, genom att ta in objekt från utemiljön.

Vi vill skapa en skandinavisk förebild, genom att använda oss av Reggio Emilia pedagogikens förhållningssätt i barnens utomhusmiljö. Leken och lärandet utomhus ska vara ett äventyr, som kan upplevas med alla sinnen.

Hakefjordsgatans förskola har som mål att kunna profilera sig som en Reggio Emilia förskola, både i inomhusmiljön och i utomhusmiljön.

Att arbeta tillsammans, landskapsarkitekt och industridesigner, gör att vi kan angripa helheten från början och jobba gränsöverskridande. Vi vill skapa förutsättningar för en symbios mellan produkt och miljö.

Kristina Ström

Cecilia Ström

Syfte

Syftet är att ta tillvara kunskaper i ämnena pedagogik och barns lek i utomhusmiljön. Dessa kunskaper, ska i samklang med metoderna, avslutas i en utformning av Hakefjordsgatans förskolas utemiljö.

Ambitionen är att låta pedagogiken följa med ut på förskolegården, och använda det förhållningssätt som Reggio Emilia etablerat inomhus. Det ska skapas ett naturligt flöde mellan ute och inne, vilket inte existerar idag. I arbetet skall synergieffekter mellan Reggio Emilia pedagogiken och utomhusmiljöns möjligheter prövas.

Angående pedagogik inne och ute är det viktigt att förstå att den fria leken är en stor del av denna. Pedagogerna ska vara lika delaktiga och tillgängliga för barnen, ute som inne. Pedagogernas uppgift i utomhusmiljön är att stödja och agera bollplank åt barnen. Det är viktigt att fånga upp barnens frågor och tankar även utomhus.

Avgränsningar

Uppsatsen koncentreras endast kring Reggio Emilia pedagogikens förhållningssätt och barns lek i utemiljön. Ingen vidare fördjupning av andra pedagogiker har skett.

I detta skedet har de ekonomiska aspekterna valts bort. Avsnittet om förnyelse ska ses som ett konceptförslag, som är anpassat till den specifika platsen.

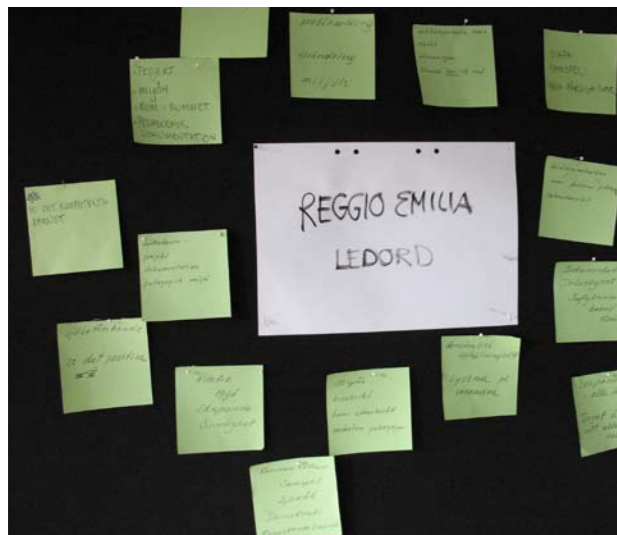
Metod och material

Workshop
Observationer
Litteraturstudier

Vi har arbetat med tre olika metoder för att närma oss Reggio Emilia pedagogikens förhållningssätt och barns lek i utemiljön. Vi har jobbat i workshops med pedagogerna på förskolan, där vi skapat en bra kontakt med förskolan och tagit till oss av deras idéer och förslag.

Vi har observerat gården under en förmiddag, för att med egna ögon se hur barnen och pedagogerna använder sig av sin utemiljö.

Vi har även gjort litteraturstudier, som redovisas i avsnittet teoretiska utgångspunkter.

Post it lappar med Reggio Emilia pedagogikens ledord.

Workshop med pedagogerna

Genom att tala med pedagogerna på Hakefjordsgatans förskola, har vi fått mycket information om hur de arbetar. Den har i tre år varit en Reggio Emilia inspirerad förskola. Innemiljön är väl anpassad till Reggio Emilias anda. Personalens perspektiv är att de vill utveckla utomhusmiljön i Reggio Emilia anda. Detta för att främja barnens utveckling. De vill även att deras förskola ska bli en förebild och inspirationskälla för andra Reggio Emilia inspirerade förskolor.

Vi bjöd in pedagogerna till en workshop om Reggio Emilia pedagogiken och deras utemiljö på förskolan. Rektorn valde ut tre medarbetare, som deltog tillsammans med rektorn. Vi ville se Reggio Emilia pedagogiken genom pedagogernas ögon och få insikt i hur de uppfattar sin utemiljö.

Vi gav dem chansen att skriva ner vad de såg som de starkaste ledorden i Reggio Emilia pedagogiken. Här är några av dem:

miljö
pedagogisk dokumentation
projekt
skapande
det kompetenta barnet
problemlösning
samspel
föräldramedverkan
demokratiskt förhållningssätt
sinnlighet

kommunikation
estetik
rum i rummet
lära genom olikhet
kreativitet
respekt
100 språk
se det positiva
medvetna pedagoger
barns uttryckssätt
utmaningar
inga färdiga svar
utgå från barnet
processer och forskande
delaktighet
lyssna på varandra

Efter att ha läst dessa ledord förstår man direkt att detta är en pedagogik eller ett förhållningssätt som man gärna arbetar med. Det finns ett engagemang hos pedagogerna, som smittar av sig. Av dessa ledord tar vi med oss många i vårt fortsatta arbete med utemiljön.

När vi fortsätter i vår workshop, får alla skriva ner det positiva med utemiljön idag. Det vi tar med oss från den listan är:

kuperad miljö
stor gård
grön
tillgänglig

Vi ser stora möjligheter med gården och det är just vad denna lista säger. Den är stor och kuperad och den är relativt tillgänglig.

Nästa övning är att skriva ner vad som är negativt med förskolegården idag. Detta är en bra övning, som ger svar på vad som inte fungerar. En del av svaren följer här:

inget vatten
dålig belysning vintertid
inte sinnligt
för få aktiviteter
för få utmaningar
ser tråkig ut
för lite rum i rummet
cyklar överallt
trasiga staket kring gungor
många ”rabatter”
går inte att variera

kan ej bygga och snickra med olika material
ej organiserad cykellek

Vi tar med mycket av detta i vårt fortsatta arbete. Vi jobbar med rum i rummet, mer utmaningar, större sandlek, en ny bygglek m.m.

På frågan om vad som är positivt med innemiljön idag, får man omedvetet svar på hur utemiljön egentligen borde vara. Ett axplock av dessa svaren är:

tillgängligt
tillåtande
mkt ”ofärdigt” lekmaterial
rum i rummet
material
delaktighet
vacker

Deltagare i workshopen, från vänster Marianne Asterholm, Margareta Kostovska, Olga Gorovaia och Anna-Karin Eriksson

Bild 3

Vandring på förskolan med pedagogerna.

14 Bild 4

Insamlade av tankar:

Bild 5

kreativ
respekt för barnet
utmanande
bord och stolar i barns höjd
saker att stanna upp och titta på, fundera över

Från detta fortsätter vi att arbeta med att gården ska vara tillåtande och ha alla saker i barnens höjd. Gården ska vara vacker och kreativ och utmanande, här ska även finnas mycket löst material.

I nästa övning fick man skriva ner önskemål för förskolans förnyelse. Sedan lät vi lapparna gå runt, så man kunde spinna vidare på varandras idéer. Här är de idéer som vi tänkte fortsätta med i vårt arbete:

olika växter – lukttonnlar
olika underlag – mjukt – hårt
vatten
speglar runt träden
mobiler i träden som förändras med vinden
balans
alla sinnen
uppleva – vinden – solvärmén – rörelsen
välkomnande entré
föränderliga material
böljande gräsytor
bygg och konstruktion i olika material
buskar blommor med bär och lukt
olika nivåer
stenar- stubbar
Bro
mera saker att: titta på – uppleva – utforska
sand att bygga med

snickra
olika ljudupplevelser
skuggor
känslupplevelser
motoriska utmaningar
doftande trädgårdsrum
labyrinter

Att ha denna workshop har både gett nya idéer och förstärkt våra idéer. Kontakten med personalen har stärkts, vilket är positivt för vidare samarbete. Genom att uppmärksamma deras utemiljö har vårt projekt fått följden att förskolan själv har startat en utemiljögrupp.

Deltagare i samverkansgrupp och workshop:

Rektor
Marianne Asterholm, eldsjelen som ändrade den pedagogiska inriktningen för tre år sedan och fick med sig alla anställda.

Studierektor
Margareta Kostovska, utvecklingsledare som arbetat som pedagog och har stor erfarenhet från utomhuspedagogik.

Pedagoger
Olga Gorovaia avd. Delfinen, barn 3-6 år, har arbetat på Hakefjord i 2 år (2007).
Anna-Karin Eriksson avd. Musslan, barn 1-3 år, har arbetat på Hakefjord i 8 år (2007).

15

Observationer

En blåsig och lite kylig dag, men med vackert solsken, den 3 maj klockan 09.40 anländer vi till förskolan med filt och lite fika. Vi placerar oss på högsta punkten, varifrån vi ser alla avdelningars entréer. Vi ser även runt husknuten och bakom redskapsboden. Alla blad på träden och buskarna har ännu inte hunnit slå ut i full prakt, så vi ser även igenom de svaga draperierna av grönska. När vi anländer och 20 minuter framåt är gården tom på barn.

Utsikt från förskolegårdens högsta punkt, i sittande läge.

Bild 6

Klockan 10.00 springer barnen från avdelningen Musslan ut. Det är en småbarns-avdelning, så barnen är under 3år. Till en början springer de runt, runt kullarna. Tre barn följer efter varandra. Barnen är väl utspridda. Ett barn hittar något spännande under klätterträdet. - Oj så stora skogsmyror. Att springa upp för kullen och ner igen och skrika AAAA är väldigt spännande. Även att gå i det höga gräset under popplarna. Det höga gräset kan man nästan gömma sig i. Att gå mellan täta stammar och springa slalom mellan dem är kul. Kasta pinnar, klättra på staketet. Snart kommer fler barn ut även från avdelningarna med barn som är 3-6år. De allra äldsta barnen i 6års åldern, gömmer sig bakom skjulet och leker krigare och slåss. Lär de yngre barnen fula ord. De klättrar lite i klätterträdet, men håller mest till vid pilarna och björkarna bakom redskapsboden. Plötsligt försvinner barnen från sina utspridda lekar. De samlas snabbt utanför redskapsboden.

Klockan 10.15 kommer cyklarna ut. Barnen cyklar runt, runt kullarna. De puttar på varandra. För att se bättre, vad barnen nu hittar på, så byter vi plats från den höga höjden till händelsernas centrum. Vi sätter oss på en bänk i lä från blåsten, utanför avdelningen Musslan. Härifrån ser vi alla avdelningars entréer, sandlådan och den mindre kullen. Vi ser inte bakom redskapsboden eller bakom husknuten. Hur många får plats på en cykel? Barnen provar. De sätter släp på cyklarna, en får dra 5 kompisar. - Oj vad stark.

Barnen fantiserar att en lastbil kommer. - Oj, vi måste snabbt cykla ifrån den. Några pojkar gungar på gungorna, några barn åker kana. Barnen cyklar runt, runt och jagar varandra. Klockan 10.50 är koncentrationen av barn stor nära huset, där pedagogerna befinner sig. Många barn leker i sandlådan tillsammans med pedagogerna. Barnen cyklar runt, runt med cyklarna.

Slutsats

Flödet i utomhusleken känns riktigt bra till en början, barnen leker fritt, de upptäcker. Sedan leker de gärna med cyklarna, står på kö för att få en. Maktspel uppstår. Barnen håller fast vid cyklarna och gör inget annat. (Cyklarna får ej användas på fredagar.) De mindre barnen flockas kring sandleken och pedagogerna. Många av barnen i 2-3 års åldern sprang runt, runt kullen innan cyklarna kom ut. De lekte i det höga gräset och tittade på de stora skogsmyrorna. De allra äldsta barnen i 6 års åldern gömde sig bakom skjulet och lekte krigare och slogs,

Panorama över förskolegården.

Bild 7

lärde de yngre fula ord. Man märkte att gården inte har något att erbjuda de större barnen. Hämmar cyklarna barnens lek, eller tillför de något? De äldre barnen behöver mer stimulans, mer klättring, fler utmaningar. Pedagogerna behöver sprida ut sig.

Metoddiskussion

Våra metoder har gett en bredd till projektet. De har gett oss en bra start och en bra bas att utgå ifrån. Vi har genom dessa metoder lärt känna förskolan och dess brukare. Vi har tagit del av miljön på ett aktivt sätt.

Teoretiska utgångspunkter

Reggio Emilia pedagogikens förhållningssätt utifrån historiskt, pedagogiskt och modernt perspektiv

När du öppnar dörren till en förskola med Reggio Emilia pedagogik får du direkt en speciell känsla. Barnens projekt är utställda i hallen i små montrar eller upphängda på väggen, eller så ligger de uppradade på golvet. Allt i barnens höjd. Alla projekt är startade av barnen, något som är svårt att tro innan man blivit insatt i pedagogiken. Det är deras intressen och frågor som avgör vad som skall hända härnäst. Taktila plattor, egenhändigt gjorda, lockar barnen att undersöka olika material. Fladdrande tygbitar framför ventilerna påvisar luftens kraft och rörelse.

För att förstå Reggio Emilia pedagogiken ska ni få följa med på en resa i tid och rum till Italien.

Loris Malaguzzi (1921-1994) var grundaren och inspiratören till de första kommunala förskolorna i Reggio Emilia. 1945, efter andra världskriget och inbördeskriget, började människorna i det norditalienska landskapet Emilia-Romagna bygga en förskola. Tillsammans med föräldrar och lärare byggdes inom kort flera kooperativ, med stort motstånd från den katolska kyrkan. Malaguzzi, föräldrarna och

övriga lärare hade kriget och fascismen i färskt minne. De hade lärt sig att "lydiga människor kan vara farliga människor" och denna lärdom låg som en grundläggande utgångspunkt för deras syn på uppfostran, kunskap och lärande. De ville därför skapa en ny pedagogik, byggd på en vision om att barn kan tänka och handla själva. Denna skulle vara ett alternativ till den traditionella pedagogiken, för att kunna bryta med den auktoritära traditionen och bygga ett samhälle på en demokratisk grund. År 1963 öppnades det första kommunala daghemmet i Reggio Emilia. Malaguzzi fick uppdraget att leda och vidareutveckla den kommunala barnomsorgsverksamheten, ett arbete som han med kraft och engagemang fortsatte med fram till sin död. (Forsell, 2005)

Många har rest, och reser än idag, till Reggio Emilias förskolor, för att inspireras och ta till sig av den speciella andan. Karin Wallin har gjort många resor till förskolorna i Reggio Emilia. Hon har skrivit ett stort antal böcker, som inspirerar Sveriges pedagoger. Karin Wallin kallar pedagogiken i Reggio Emilia för den skapande pedagogiken. Som utomstående betraktare är kreativiteten det man först lägger märke till. En svårighet som uppstår när man ska ta till sig av Reggio Emilias pedagogik är när man förstår att Malaguzzi vägrade skriva ner några tankar eller vägledande skrifter om pedagogiken i Reggio Emilia. Men man förstår snabbt hans argument, att inte vilja frysa idéerna med risk för att de skulle bli stela och inte vidareutvecklas. Malaguzzis önskan är att man skall inspireras och ta till sig, men att varje situation kräver nya idéer.

Malaguzzi ville ge barnet makt, ge barnet möjlighet att utforska världen. Med sin dikt "Ett barn har hundra språk" vill Malaguzzi belysa att barnet kan uttrycka sig på så oerhört många sätt. Barnet måste få alla redskap, eftersom barn kommunicerar på så många olika sätt. Några barn kanske allra bäst kommunicerar med hjälp av sand, paljetter eller sång. För att barnen skall få möjlighet att uttrycka sig på alla olika sätt som kan finnas, har varje förskola i Reggio Emilia en anställd pedagog som ansvarar för just detta, en atelierista. För att bli atelierista måste man ha gått någon slags konstnärlig utbildning. Atelieristan vägleder barnen och låter dem prova på många olika konstnärliga uttrycksformer. (Andersson, 2001)

Ett barn har hundra språk

Ett barn
Är gjort av hundra.
Barnet har
hundra språk
hundra händer
hundra tankar
hundra sätt att tänka
att leka och tala på
hundra alltid hundra
sätt att lyssna
att förundras att tycka om
hundra lustar
att sjunga och förstå
hundra världar
att uppfinna
hundra världar

att drömma fram.
Ett barn har
Hundra språk
(och därtill hundra hundra hundra)
Men berövas nittionio.
Skolan och kulturen
skiljer huvudet och kroppen.
Man ber barn:
att tänka utan händer
att handla utan huvud
att lyssna men inte tala
att begripa utan glädjen i
att hänföras och överraskas
annat än till påsk och jul
Man ber dem:
att bara upptäcka den värld som redan finns
och av alla hundra
berövar man dem nittionio
Man säger dem:
att leken och arbetet
det verkliga och det inbillade
vetenskapen och fantasin
himlen och jorden
förnuftet och drömmarna
är företeelser som inte hänger ihop.
Man säger dem
att det inte finns hundra
Men barnet säger:
tvärtom, det är hundra som finns.

Loris Malaguzzi
Översättning: Anna Barsotti
(Wallin, 1996)

”De vuxna, kamraterna och miljön. De är våra pedagoger.” Carlina (Wallin, 1986). Miljön är väldigt viktig. Man kan kalla den för den tredje pedagogen. I Reggio Emilia har man satsat mycket på inomhusmiljön. Oftast finns det mycket stora fönster. Det är öppet mellan avdelningarna. Köket är öppet så att barnen kan lära sig var maten kommer ifrån, vilka råvaror som behövs och hur de tillreds. En stor foajé välkomnar föräldrar, barn och besökare. Här finns mycket av förskolans information. Alla avdelningar möts i den centrala piazzan. Varje avdelning har en ateljé där barnen kan utforska. (Andersson, 2001)

I Italien har man i ett projekt samarbetat: arkitekter, designers, och pedagoger på Domus Academy. Deras ambition är att nå ut med en skrift, som lockar till bättre design och arkitektur på förskolor. De koncentrerar sig på inomhusmiljöns utformning. Som mål har de att skapa ett igenkännande formspråk i sin arkitektur. Så att alla förskolor följer samma inspirationsmall.

Den **centrala piazzan** spelar här en stor roll, som kännetecken för en Reggio Emilia förskola. Här möts man, och hela arkitekturen byggs upp kring denna centrala del. Detta medför att korridorer inte behövs i samma utsträckning. Inga ytor i förskolan ska bara användas till transport, alla ytor ska vara anpassade till det pedagogiska samspelet.

Transformation är av stor vikt. Rummen skall vara flexibla, för olika användningsområden. Både kortsiktiga och långsiktiga förändringar ska vara möjliga. Genom att använd flyttbara väggar, möbler, skärmar m.m.

Ateljén är också en del som kännetecknar dessa förskolor. Här utforskar man och experimenterar med olika material. Den är ett komplement till de mindre ateljéerna på varje avdelning. Här finns Atelieristan som leder barnen i sitt utforskande. (Ceppi et al, 1999)

Ceppi vill se förskolan som en **Workshop**, där barnen kan utforska var de än befinner sig. Ett nära samarbete med stad och kommun ska få förskolan att inte isolera sig utan öppna upp sig för omvärlden. Detta syns tydligt då de följer samhällets utveckling och har en dator på varje avdelning. Förskolan är en del av samhället. Här finns ett uttryck som ofta används, **Osmosis***. Ett fysiologiskt uttryck som väl passar in i sammanhanget. Förskolan ska ha ett utbyte med den omgivande världen med dess arkitektur, kultur, politik och pågående projekt m.m.

* I wikipedia står det ”Osmos är ett fysikaliskt och kemiskt fenomen som uppstår i ett halvgenomsläppligt membran med vätskelösning på bägge sidor. Osmos är en transport av lösningsämnen som drivs av en önskan att utjämna koncentrationer mellan upplösta ämnen. Om koncentrationerna skiljer sig åt kan vätskor och lösta ämnen tränga igenom tunna hinnor av oorganiskt eller organiskt material.”

Ett samband mellan **ute och inne** är viktigt. Inifrån förskolebyggnaden ska man känna av vad som händer utomhus. Stora glas- ytor är ett viktigt element. Man ska inifrån se årstidsväxlingar och väderväxlingar. En veranda eller ett trädäck i direkt anslutning ska agera som filter mellan ute och inne. Gärna atriumgårdar, så att växtlighet kan finnas ”inglasad” och lättillgänglig. Installationer som påvisar vindens riktning m.m.

Entrén till förskolan ska både vara välkomnande och informativ. **Transparens** inne på förskolan handlar mycket om öppna ytor och glasväggar. Men också om en transparens t ex in mot köket så man förstår olika sammanhang.

Kommunikation inne på förskolan, mellan avdelningarna och med föräldrar och omgivningen är betydelsefull. T ex genom att synliggöra de projekt som barnen genomfört. Visa upp alla experiment m.m. (Ceppi et al, 1999)

Även om texten riktar sig till arkitekter, designers och pedagoger som vill förnya, renovera eller bygga en ny förskola så kan man ändå ta till sig av Ceppis budskap, när man ska planera utemiljön. Eftersom sammanhanget mellan innemiljön och utemiljön ska vara stark, är det bra att ha all information om det arkitektoniska tankesättet i inomhusmiljön. Mycket av materialet kan översättas till utomhusmiljöns egenskaper.

Utomhuslekens särdrag och betydelse för barns välbefinnande

Vad är skillnaden mellan att leka och lära inne jämfört med ute? Tänk dig själv, du sitter inne och koncentrerar dig framför datorn. Din blick glider ofta bort mot fönstret och ger dig något annat att tänka på. Kanske får du nya idéer. Inomhusmiljön består av objekt, som oftast är statiska. När du som människa kommer ut upplever du med fler sinnen. Vinden smeker dina kinder, du känner doften av nyklippt gräs, något gnistrar i solljuset och lockar dina ögon. En stor del av Reggio Emilias förhållningssätt går ut på att barnen själva skall bli inspirerade och starta projekt. Utomhusmiljön lockar till frågor som pedagogerna kan ta fasta på och vidareutveckla.

Att leka och lära ute ger möjligheten att upptäcka med alla sinnen. Att skrika och springa är oftast endast tillåtet utomhus. Om man är barn så behövs det ofta. Barnens alla uttryckssätt ska tillgodoses och då är gården bästa platsen. På förskolan finns det inget som heter rast. Allt är med på dagordningen: utevistelse, mellanmål, samling m.m. Men den gängse uppfattningen om att barnen behöver springa av sig sitter fortfarande i. Detta kan i vissa fall medföra ett mindre engagerat pedagogiskt arbete på förskolegården. Om all utevistelse ses som rast, så förloras många pedagogiska grundpelare. Det pedagogiska arbetet skall fortsätta över tröskeln. Mycket pedagogiskt arbete följer med ut, speciellt på förskolor med Reggio Emilias förhållningssätt. Men utemiljön skall

locka även den inte helt inbitne pedagogen att ge barnen tillåtelse att utvecklas och prova sig fram och utforska.

Starka minnen från barndomen hänger ofta ihop med miljöer utomhus. Det är utomhus som man kan leka mer avskilt och upptäcker sådant ingen annan upptäckt. Man känner sig mer fri och självständig. Hela kroppen har tagit till sig av upplevelsen, vilket lämnar starka avtryck. (Mårtensson, 2004) Barn tar till sig intryck på ett annat sätt än vuxna, de är närmare sin omgivning och upptäcker dess detaljrikedom. Barn upplever färg, form och ljus med hela kroppen. Miljön ute bjuder på många växlingar, intrycken varierar och förändras. En solig eftermiddag är stenen varm mot kinden, en vinterdag med temperaturer under noll är jorden alldeles stenhård. När den sedan tinar blir det gegg. Molnen flyter fram på himlen och förändras sekund för sekund. (Norén-Björn et al 1993)

I Domus academys metaprojekt är det som slår en självklart sinnligheten och det taktila, hur viktigt det är. Att uppleva med hela kroppen. De anser att multisensoriska upptäcktsfärder är fundamentala för barnets utformande av sin personlighet. (Ceppi et al, 1999)

Här följer ett utsnitt från Friluftsförbundet hemsida där de beskriver tanken bakom I Ur och Skur.

“Vår pedagogik bygger på att barnen skall få hjälp i sin egen utveckling av sådant som finns i naturen. De lär sig att balansera, krypa, hoppa, klättra på trädstammar och stenar. Det finns

ingen bättre lekplats än naturen!

De får känna gemenskap vid sagostunden, under granen och när matsäcken delas med andra. De övar sina sinnen genom att smaka, lukta, känna, titta, lyssna och jämföra sådant som finns runt omkring på ången, i skogen och vid sjön. Allt detta bidrar till att barnen på I Ur och Skur får en inbyggd känsla för naturen med sig ut i livet. “(www2.frilufts.se/ 2008-01-10)

I skapandet av nya och i förnyandet av befintliga förskolegårdar är det många saker som spelar in för att det ska bli en lyckad satsning.

Fredrika Mårtensson föreslår i sin avhandling att man för att skapa ett bra flöde i leken, ska placera ut tydliga lekfunktioner i kombination med mjuka övergångar mellan olika platser som är karaktäristiska för naturmiljöer. Hennes argument, att det skapas ett stackato i leken om man placerar lekredskap efter varandra utan naturmark emellan, känns som en självklarhet. (Mårtensson, 2004) Men med en närmare titt på olika förskolegårdar förstår man snabbt att denna självklarhet inte är inpräntad hos särskilt många. Det är inte ovanligt att se en inramad sandyta med lekredskap på rad, med säkerhetsavstånd emellan. Runt om denna sandyta finns det asfalt och runt asfalts-ytan ett gunnebostaket. Se exempel i bild 8 här till höger.

Vidare menar Mårtensson att det stora intresset för design och trädgård har skapat platser som enbart är visuellt attraktiva. Detta kan vara

bra för samspelet mellan förälder och barn då vuxna gärna vistas i sådana miljöer. Oftast är det så tillrättalagt att barnen inte kan uppleva platserna med alla sina sinnen. Det fattas saker att greja med, vegetation och ytor. (Lenninger, 2006)

Så det behövs alltså lite mer för att lyckas, både visuellt och sinnligt i en bra kombination.

Ett typiskt exempel på en dåligt utformad förskolegård, detta exemplet är hämtat från en förskola inte långt ifrån Hakefjordgatans förskola.

Bild 8

Reflektion till Teoretiska utgångspunkter

Mitt perspektiv. Jag lär mig Reggio Emilia pedagogikens förhållningssätt, och utomhusleken betydelse för barns utveckling och välbefinnande.

Jag tar till mig av pedagogernas erfarenhet. Jag samarbetar med en designer, och bidrar med min expertis som landskapsarkitekt. Detta ger mig en utgångspunkt, för att genomföra projektet.

I vårt fortsatta arbete att skapa en Reggio Emilia inspirerad förskolegård tar vi till oss av all teori. Vi ser utemiljön som den tredje pedagogen. Här ska barnen få utforska och hela miljön ska vara sinnlig och taktil. Den centrala piazzan är en viktig del, som kommer att fungera som platsens hjärta. Naturmarkens betydelse, och de små detaljernas vikt, följer med oss i utformandet. Ytor för vidlyftig lek, som kan hänföra. En transparens i utemiljön, med rum i rummet, och platser, där barnen kan kommunicera sina idéer och experiment. Förskolegården har idag många bra kort på sin hand. Den är kuperad, relativt stor, och innehåller en bit naturmark, och många buskage och större träd. Nu gäller det bara att spela korten rätt i utformandet av en förskolegård, som ska bli en förebild för andra Reggio Emilia inspirerade gårdar.

Platsen idag

Beskrivning av miljön och dess plats i samhället

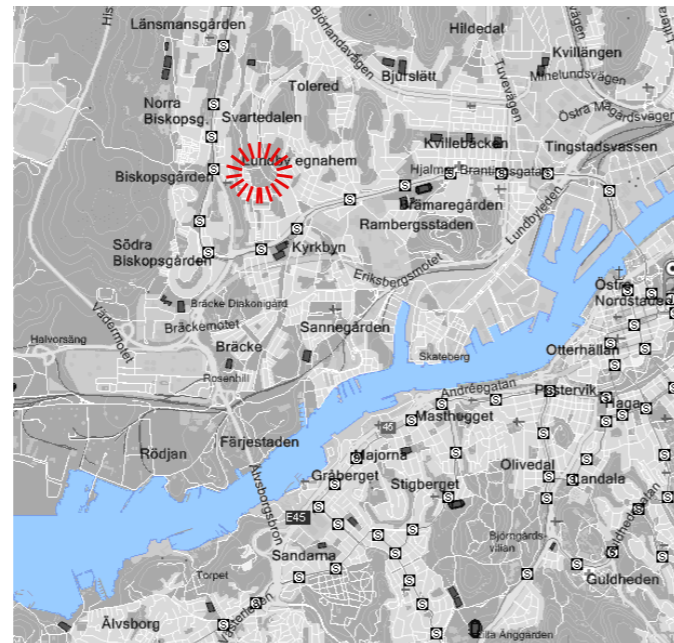
Hakefjordsgatans förskola, ligger på Hisingen i Göteborg, i Jättestenområdet. Förskolan är omgiven av berg och skog med mycket björkar och ett rikt djurliv. Bl.a stor hackspett och rådjur. Precis intill skolan ligger ett villaområde och låga flerfamiljshus från 50 talet. Här finns både bostadsrätter och hyresrätter. I närheten ligger miljonprogramshusen i Biskopsgården. Havet ligger inte långt bort och inte heller staden.

Förskolan är byggd på 70-talet. Bra placerad i förhållande till solen. Gården är väl tilltagen. Den är kuperad och innehåller en bit naturmark. Denna förskolegård har verkligen bra förutsättningar för att kunna utvecklas till en förebild för Reggio Emilia inspirerade gårdar i Sverige.

Förskolan vill profilera sig som en Reggio Emilia inspirerad förskola. Den nya utemiljön skall på ett ännu starkare sätt profilera förskolan. Den skall bli en förebild för andra. Identiteten blir ett helhetstänkande i Reggio Emilia anda.

Brukarna av miljön är 80 barn i åldrarna 1-6, och 12 pedagoger.

Så här ser platsen ut idag.

Karta över Göteborg och Hisingen. Den röda markeringen påvisar förskolans läge. Bild 9

Flygbild över förskolan Bild 10

Miljön utomhus

Grinden till förskolan Bild 11

Svarttallen Bild 12

Sandlek Bild 13

Sandlek med Jättestenskolan i bakgrunden Bild 14

Rutschkanan Bild 15

En av entréerna Bild 16

Nertrampade planteringsytor Bild 17

Växtmaterialet idag

Växtmaterialet på förskolegården i dag består av några bra exempel och många stereotypa förskoleväxter. Den stora fina Svarttallen (*Pinus nigra*) som står en aning för nära huset ska absolut sparas på grund av sin sköna skugga, och exotiska uttryck. Detta träd kan betraktas som gårdens vådräd. Det står centralt vid entréerna.

De övriga träden på gården består till stor del av poppel, pil och björk. Dessa träd är så kallade pionjärträd, som växer fort och lever kort. Popplarna som nu är ca 40år har kommit upp till stora storlekar, men lever ju kanske bara till 80. Popplar är ett vanskligt växtmaterial då det gärna går röta i dessa snabbväxande träd när de kommer upp i åldrarna. Detta medför en risk, då de kan välta. Här behövs en inplantering av träd som håller länge och medför vackra träd på sikt, exempelvis ek. Björkarna tillhör den biten av naturmark som sparats när gården anlades på 70-talet. Här behövs det planteras in träd när björkarna blir för gamla.

I buskskiktet hittar man rosenrips (*Ribes sanguinea*), forsythia (*Forsythia intermedia*), måbär (*Ribes alpinum*) m.m. Dessa har många bra egenskaper men ses överallt på alla förskolor. Dessa kan finnas kvar på några ställen som en stomme i planteringen, då de ger sprakande vårfärgning och sommarblomning. Men det är inga växter som det planteras fler av på gården.

Den stora ståtliga *Populus alba* 'Nivea' (Silverpoppel) tillför mycket kvaliteter med sina vita filtluddiga blad.

Ett befintligt körsbärsplommon (*Prunus cerasifera*) ger vacker översällande vit vårblooming, och den får såklart stanna kvar. Gårdens stora problematik är runt entréerna, där mycket växtmaterial ska bytas ut mot nytt. I övrigt sparas stommen av växtmaterial som finns på gården, men det görs tillägg och skapas nya rum. Mer växtlighet för framtiden planteras in. Även växtlighet som är vintergrön och växtlighet med vinterkvaliteter.

Det behövs mer perennplanteringar med mycket material som ger barnen möjlighet att plocka blad, blommor m.m.

26 Svarttall, *Pinus nigra*

Bild 18

Ondulerande mark

Bild 19

Pileträd att springa emellan, i bakgrunden syns förrådet.

Bild 20

Berg i dagen.

Bild 21

Stengärdsgård.

Bild 22

Miljön inomhus

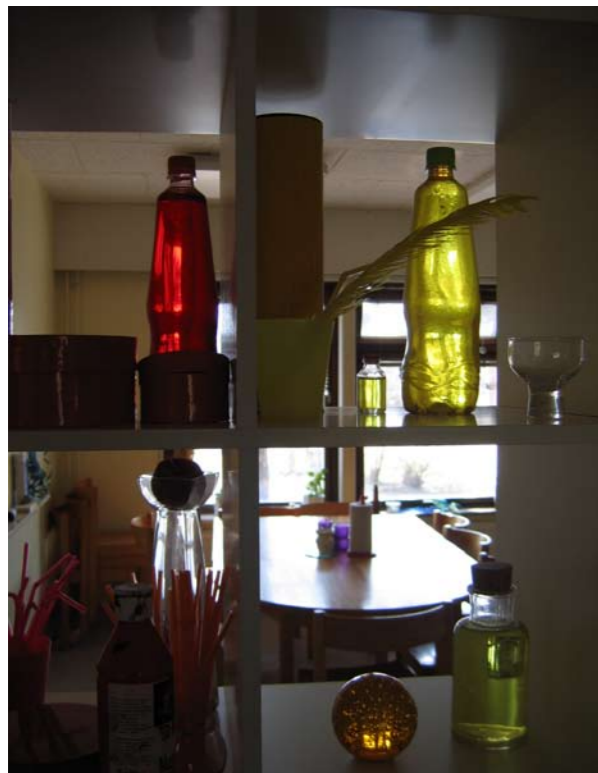
Galgar och vackert tyg. Bild 23

Utställning i barnens höjd. Bild 24

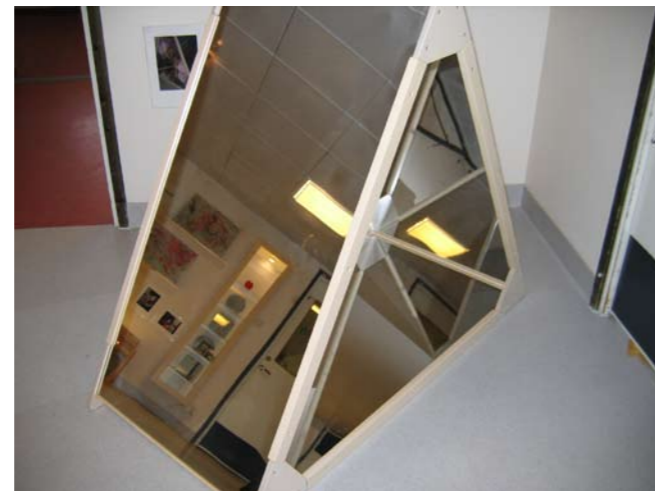

Färgat papper på ljusbord. Bild 25

Färgat vatten.

Bild 26

Spännande spegel.

Bild 27

28 En taktill platta, mjukt, hårt, strävt, lent.

Bild 28

Inomhusmiljön har Hakefjordsgatans förskola jobbat mycket med. De har åkt på en studieresa till Italien och hämtat mycket inspiration därifrån. Så långt det går har de försökt placera allt i barnens höjd. Mycket material finns för att väcka tankar hos barnen.

Bild 27 visar en spegeltriangel. Det är både speglar inuti och utanpå. Detta lekredskap hittar man på många Reggio Emilia inspirerade förskolor. Spegel hjälper barnen att se sig själva och omvärlden. Bild 28 visar en taktill platta, denna hjälper barnen att uppleva olika material. Bild 23 visar att mycket hänger upp i taket. När barnen ligger ner och tittar upp ser de vackra saker. Bild 26 visar hur olika ting är sorterade efter färg. Om du flyttar den röda flaskan till den gula så blir det orange. Bild 24 visar hur viktigt det är med dokumentation och kommunikation. Barnens projekt ställs ut, i deras höjd, i hallen. Föräldrar ser då när de lämnar/hämtar sina barn, vad barnen har skapat denna vecka.

I det fortsatta utvecklandet av förskolegården finns det mycket att hämta inomhus. Speciellt tankarna och förhållningssättet. I avsnittet om förnyelse, sid 36-63, visar vi hur vi har tagit till oss av inomhusmiljön.

Analys av miljön

Att ta sig an en plats kan till en början vara svårt, speciellt när man jobbar ihop landskapsarkitekt och industridesigner. Man har olika angreppssätt och metoder. Vi startade med att fotografera miljön och utifrån det göra analyser av för- och nackdelar. Sedan tog vi oss an planen och började analysera platsen i olika funktioner och användningsområden.

Förskolan har många ytor som på något sätt blivit över. Ytan framför entréerna är väldigt otydlig. Rabatterna är placerade som om de ska skapa rum, men det gör de ej. Barnen är ofta koncentrerade runt sandleken och nära pedagogerna. En spridning av lekmöjligheterna är viktigt. Naturmarken och kullarna kan med små medel förfinas.

Analys av ytor:

Bild 29

SWOT analys* av förskolegården

Strengths	-	Styrkor
Weaknesses	-	Svagheter
Opportunities	-	Möjligheter
Threats	-	Hot

Styrka (platsens styrka idag)

Förskolan har engagerad personal
Förskolegården har:
ondulerande mark
inslag av naturmark
relativt stor gård
direkt närhet till naturmiljö
närhet till staden
närhet till havet
direkt närhet till bebyggelse av olika former, villor, radhus, flerfamiljshus

Svagheter

Personalen sprids inte ut i utemiljön
Förskolegården:
har låg skötsel och låg budget
slits av dagligt bruk
har för få utmaningar för de större barnen
har ett växtmaterial som mest består av pionjärarter
har väldigt lite löst material, det går ej att bygga kojor
har ingen riktig samlingsplats

Möjligheter

Förskolan satsar på sin inomhusmiljö och är innerligt intresserad av Reggio Emilia pedagogiken. De vill ta steget ut och satsa på sin utomhusmiljö. Att satsa på barnens utomhusmiljö vinner alla på. Stadsdelen Biskopsgården skulle kunna gå vidare med projektet och profilera sig som en god förebild. Hakefjordskolan kan vid förnyelse av förskolegården locka pedagoger till studiebesök av både inomhus och utomhusmiljön. En sådan satsning kan ge ett uppsving för multidisciplinärt arbete.

Hot

Stram budget
Vandalism

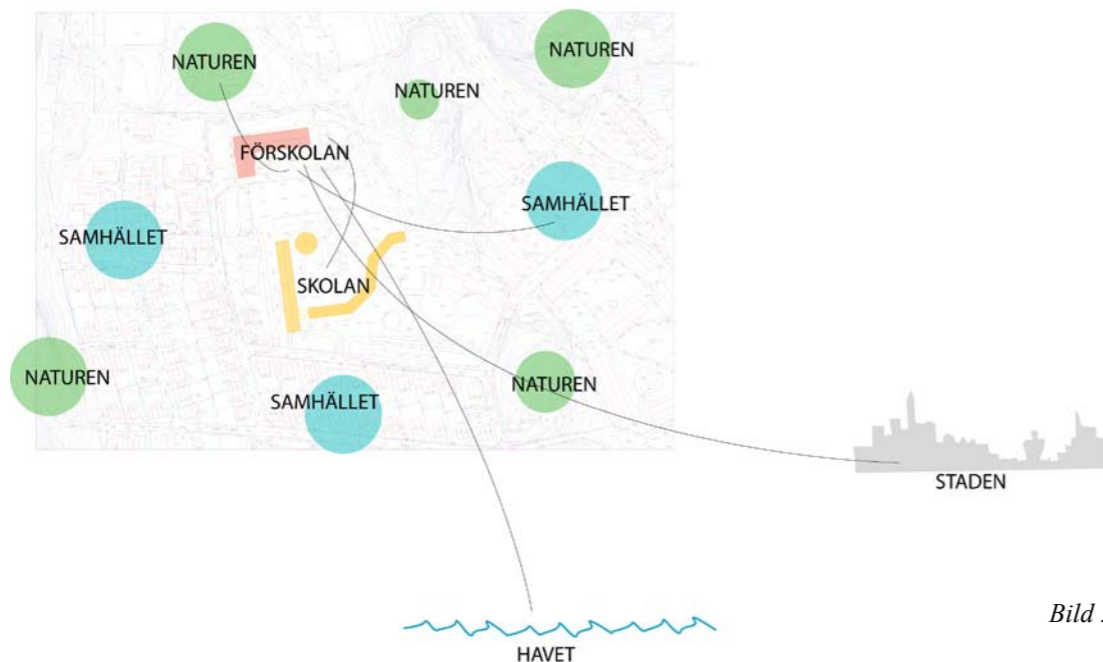
* läs mer här <http://sv.wikipedia.org/wiki/SWOT>

Osmosis

Osmosis är ett fysiologiskt uttryck som man i boken "Children, spaces, relations" använder för att beskriva förskolans transparens mot sin omgivning. (Ceppi et al, 1999) Låt oss se gränslinjen mellan förskolegården och samhället utanför som ett membran. Där aktiviteterna inom förskolan strävar efter att nå ut till samhället, samtidigt som samhällets utbud vill nå in till barnen för att ge dem förståelse för omvärlden. Inhängnaden är membranet. Man kan alltså använda uttrycket osmosis även när man talar om en förskolegård. Dessa bilder till höger och nedan visar hur förskolan ska ha ett utbyte med sin närmiljö. Bild 30 visar hur förskolan är placerad i förhållande till

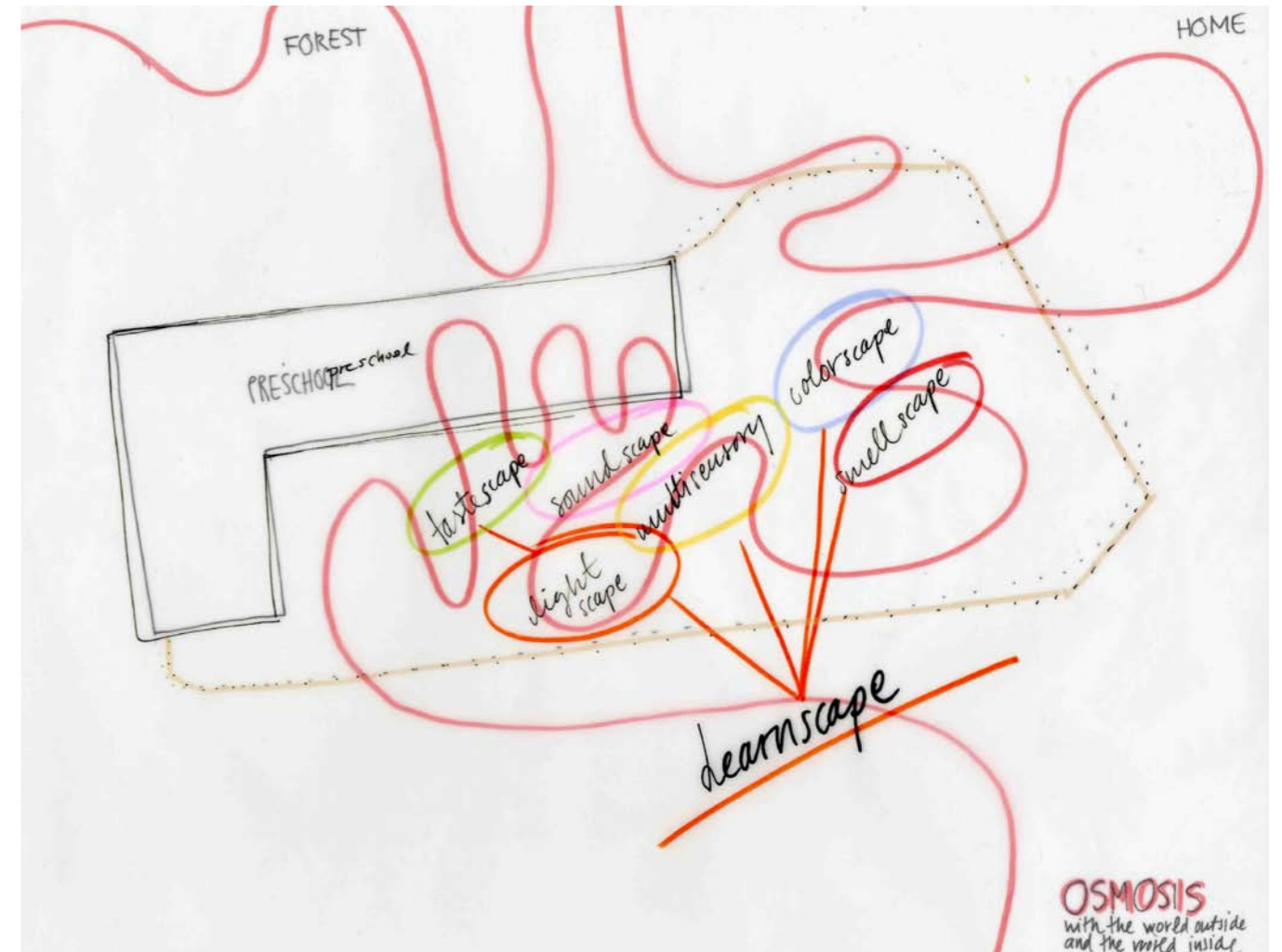
sin omgivning. Förskolan har möjlighet att uppleva både mindre samhällen och den stora staden. Havet är inte heller långt borta, skogen ligger runt hörnet. Förskolan skall alltså inte vara en isolerad ö eller en institution som är avskild från den övriga världen. Förskolan skall spegla sin omgivning och den tid vi lever i. Barnen ska redan på förskolan få bilda sig en uppfattning om hur världen ser ut, de ska inte isoleras och kapslas in i en uppbyggd trygghet. Bild 31 visar hur detta kan ge avtryck i förskolegårdens miljö. Hur viktigt det är att ta tillvara alla sinnen och låta dessa utvecklas. Vi ser förskolan som ett lärande landskap som innehåller luktlandskap, ljuslandskap m.m.

OSMOSIS

Osmosis. Förskolan och omgivningen.

Bild 30

Osmosis och Learscape.

Bild 31

Skissprocessen

Skiss över förskolans framtida funktioner. Bild 32

Så här kan det se ut när man börjar skissa på en förskolegård. Till en början vill man allt och lite till. Vi skissade och kladdade på varandras papper om och om igen. För varje gång framkommer nya problem och frågor. För att kunna kommunicera landskapsarkitekt och industri-designer behöver man använda pennan.

Modellbygge

För att än mer förtydliga sina idéer är det bra att bygga modell. Vårt modellbyggande har antagit två olika former. En gestaltande och förklarande och en konceptuell.

Den gestaltande och förklarande är både byggd för vår egen skull och för förskolans, pedagogers skull. Den är en arbetsmodell som går att diskutera kring. Det färdiga förslaget finns inte i modellform, utan som en illustrationsplan. Arbetsmodellen har gett oss möjlighet att lägga till och dra ifrån rent fysiskt i den skal-enliga miljön.

I den konceptuella modellen, använde vi oss av garn för att på olika sätt hitta vägar och passager där möten på platsen kan uppstå. Garnet blev sedan ett mönster, som vi använde till rumsbildning och gångstråk. Olika färger kan symbolisera aktivitet, vila, växtlighet med flera. Vi kom fram till att möjligheten att gå runt och genom huset var viktig för att belysa relationen mellan inne och ute. Barnen, föräldrarna och pedagogerna ska lätt kunna ta sig ut och in.

Detta har gjort hela projektet mer greppbart. Speciellt när man jobbar industridesigner, landskapsarkitekt och pedagoger tillsammans så tror vi att det är viktigt att jobba i modell. Saker och ting går att förklaras på ett mer greppbart vis. Barnen tycker också att det är kul att se sin förskola som modell. Då kan man peka och se höjdskillnaderna tydligt.

Förslag till förnyelse

Illustrationsplan

Viktiga egenskaper i vår Reggio Emilia inspirerade förskolegård

- Utsikt
- Fantasi
- Rum i rummet
- Spegla rummet ovan (Himmel, trädkronor)
- Lekfullt växtmaterial
- Scenografi med häckar
- Ljudlandskap
- Aha-upplevelser
- Vattenlek
- Årstider
- Sinnligt
- Bygga
- Utmanande
- Tillgängligt
- Flexibelt
- Osmosis
- Hållbarhet

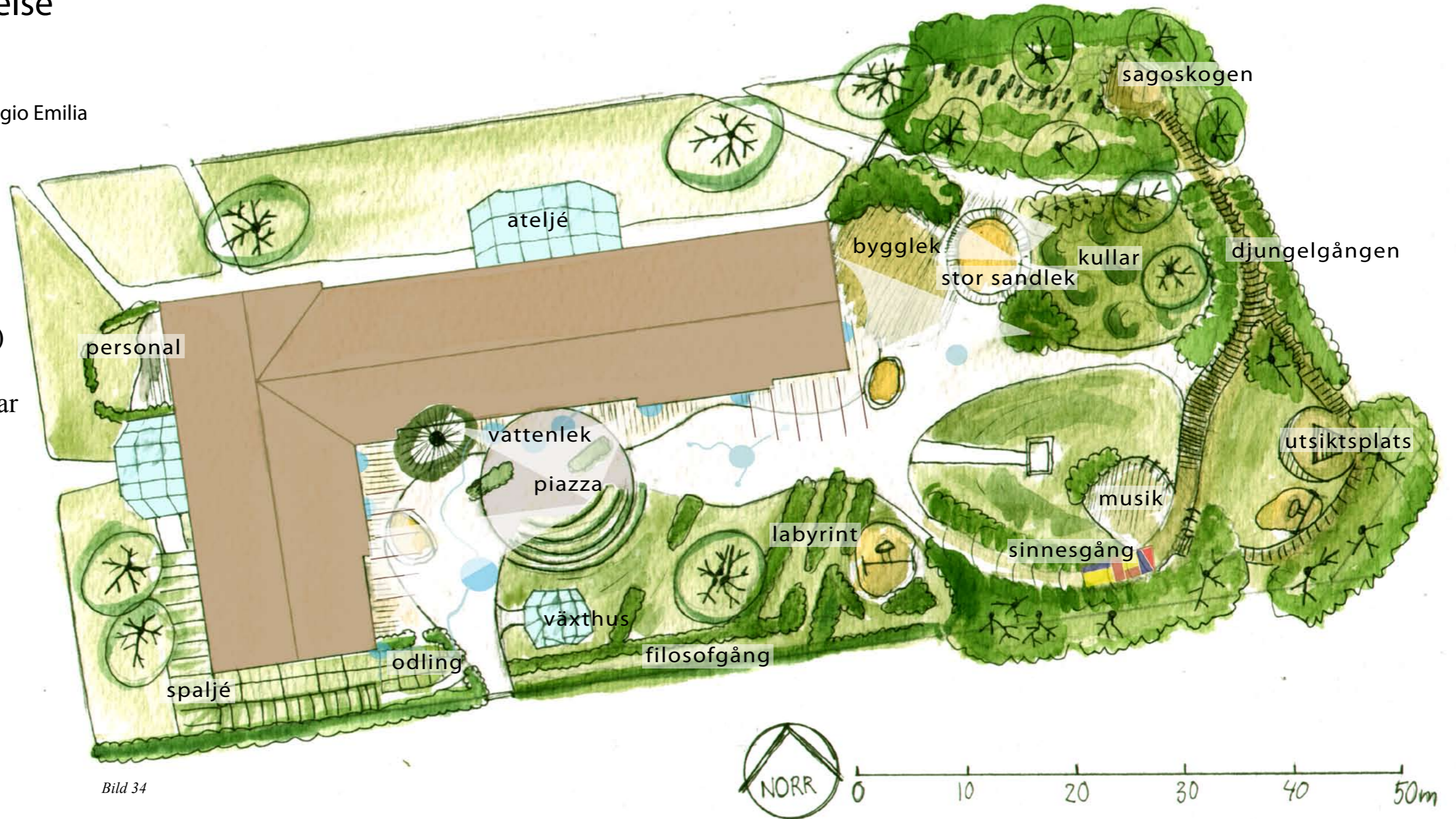

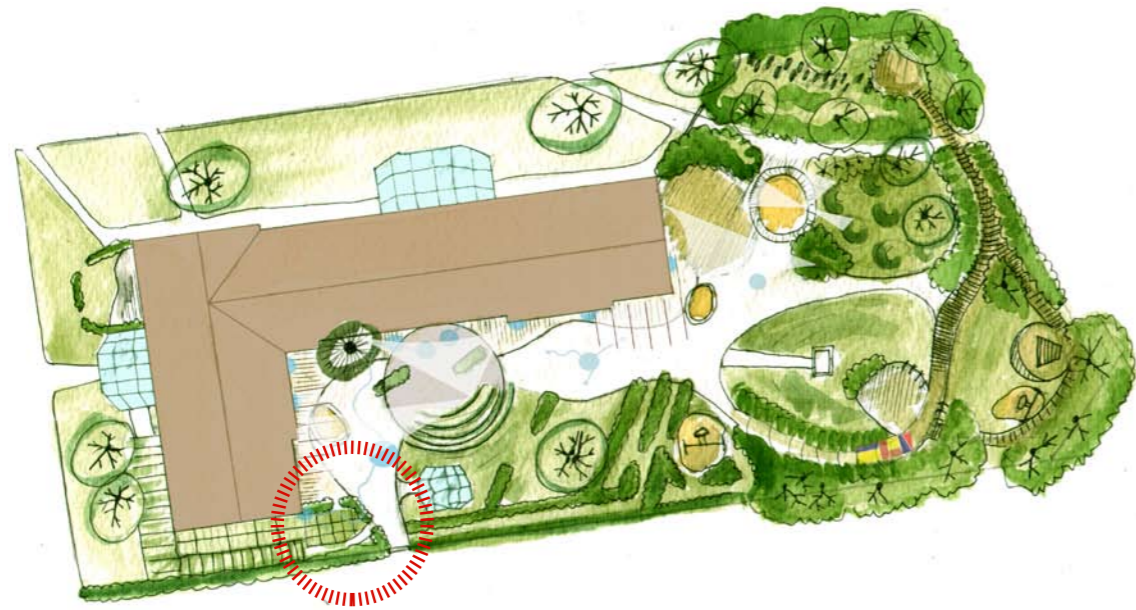
Bild 34

Entré och odling

Det är viktigt att ha en tydlig och välkomnande entré. Vi har valt en grind i smide. Den föreställer gubbar och figurer som barn har skapat. Grinden får specialbeställas. I blickfånget när man öppnar grinden finns piazzan med sina häckar och den fina svartallen. Direkt till

vänster innanför grinden möts man av odlingar och en spalje med klättrande pumpor. Här växer det solrosor, sallad, morötter, kål och allt som barnen kan tänkas vilja så. I böljande rader växer råg.

Häcken som ramar in odlingen är klippt som vågorna på havet.

konceptbild - odlingen

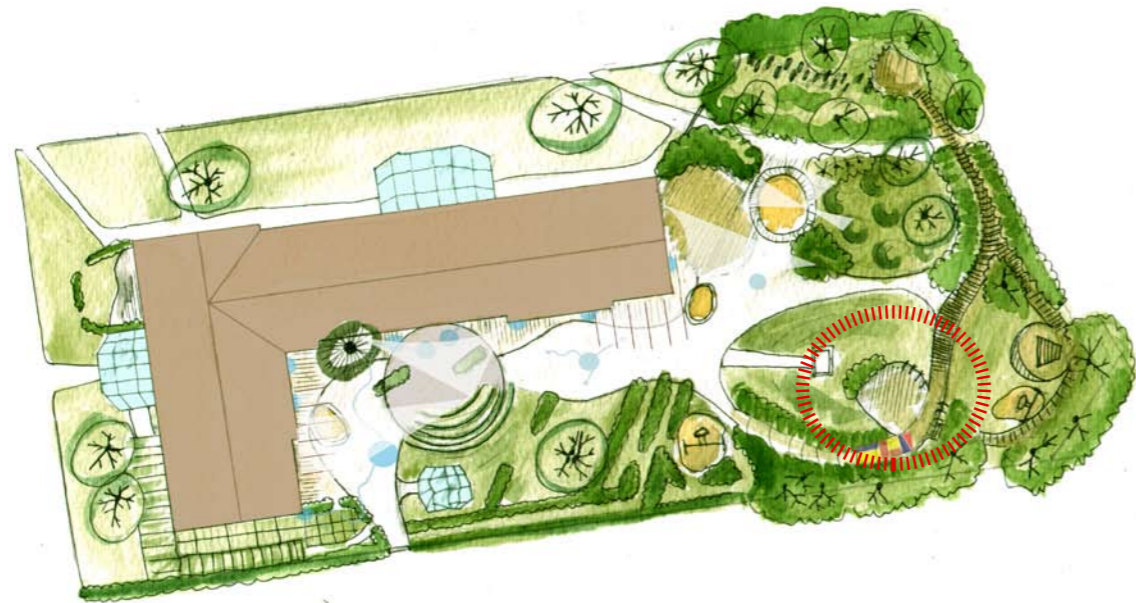

Collage över odlingen.

Musik, ljud och sinnesgång

Uppe på den näst högsta kullen hittar man platsen för ljud och musik. Här har vi skapat en musikanläggning ute i det fria, med tåliga instrument. Här finns trummor och rör att slå på.

Sinnesgången börjar strax intill. Här finns det färgat glas som kastar vackra skuggor på marken. Om ljuset faller rätt så blandas grundfärgerna och skapar nya på marken, blått och gult skapar grönt m.m. I sinnesgången växer doftande kaprifol och smekande mjukt gräs. Markmaterialet skiftar i hela gången. Från mjukt trä till hård sten

konceptbild - sinnesgången och musikplatsen

Collage över musik och ljudplatsen och sinnesgången.

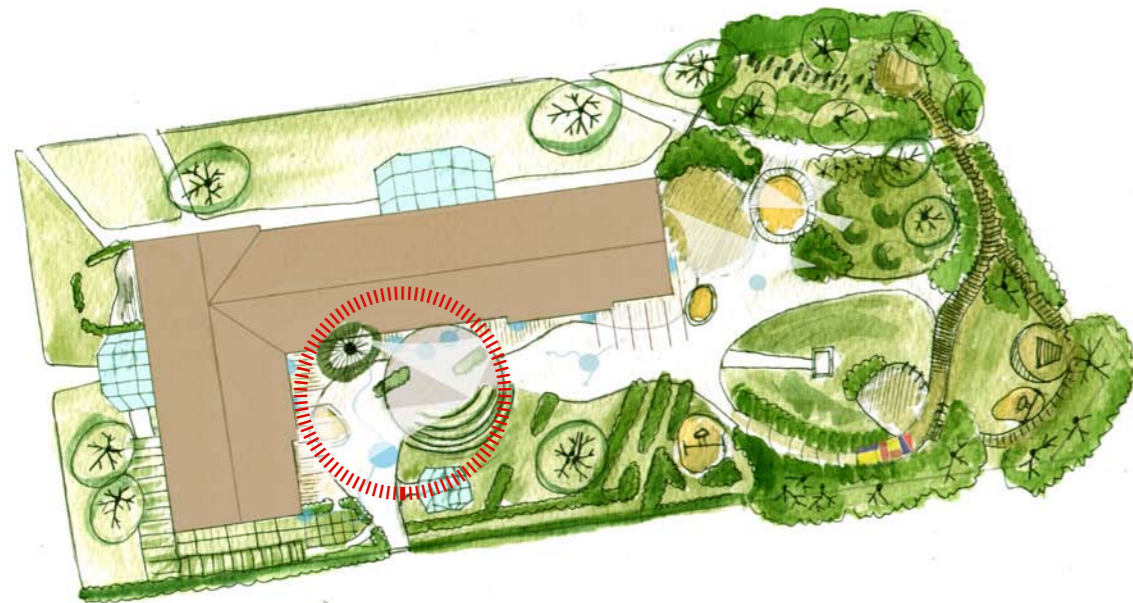
Piazzan

Piazzan är en central samlingspunkt för barn, pedagoger och föräldrar. Här kan pedagoger och barn starta olika projekt. Den flexibla miljön är uppbyggd av moduler och hål i marken för att kunna skapa föränderliga rum. Barnen skapar sin egen miljö i nuet. Här finns en scen och många sittplatser. Trapporna är lika mycket samlingsplats som de är en motorisk utmaning för barnen. Här kan barnen uppträda och spela teater. Här kan föräldrarmöten hållas på försommaren. Under de kalla årstiderna är sittplatser uppvärmda med värmeslingor så att

barngrupperna kan samlas här i alla väderlekar. Vatten är ett viktigt element på piazzan.

Solskydd

Solskydd är det gott om på gården. De kan vecklas ut och varieras beroende på väder. Detta ger ökad möjlighet till användning av ytor som är speciellt utsatta för sol. Det medför också att det blir ett intressant skuggspel på marken.

konceptbild - piazzan

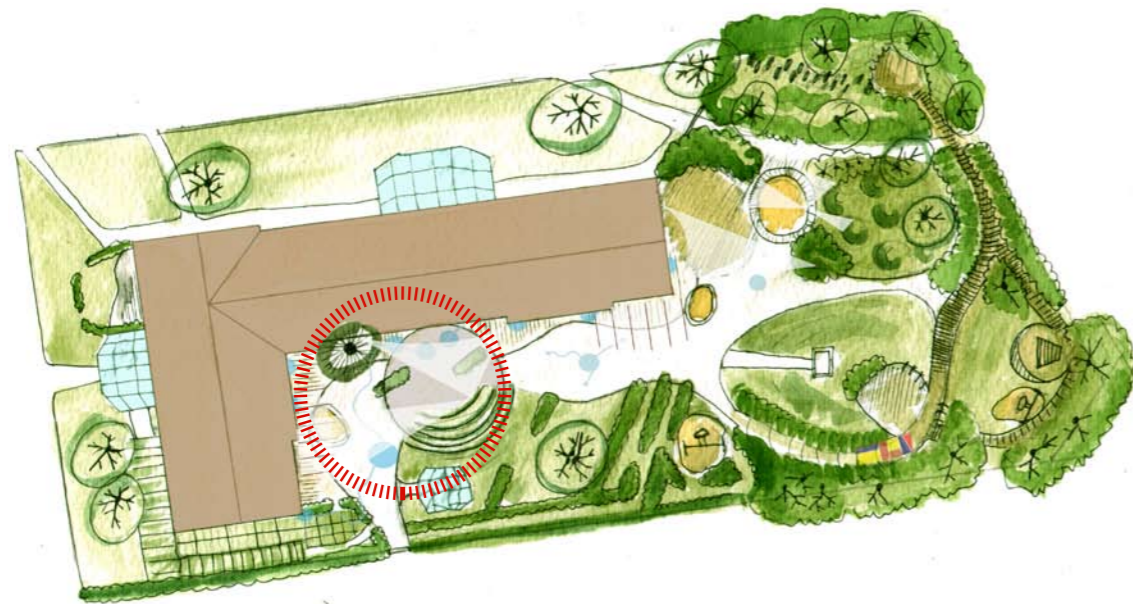
Collage över Piazzan och scenografin med de klippta häckarna. De röda och orange kullarna är gjorda av asfaltsgummi. Bakom "amfiteatern" ser man växthuset. Solskydd är det gott om på denna på sommaren solbelysta plats. Vattenleken är närvarande.

Växthus

Ett växthus förlänger säsongen i kalla Sverige. Det medför att barnen kan få sätta fröer tidigt och att de får skörda långt in på hösten. Här kan roliga växter vinterförvaras.

Vattenlek

I samband med piazzan finns det en vattenlek, som får barnen att ställa många kloka frågor. Här kan man se om löv flyter och om sand flyter. På vintern fryser vattnet till is. Vissa små nedsänkningar i marken får det att tillfälligt samlas vatten vid regn.

En scen får barnen att uttrycka sig

Bild 38

Klippta häckar som ett böljande hav

Bild 39

Bildar mindre rum i rummet.

Bild 40

Scenografi med klippta häckar

Vid torget bildas det en scen, som en amfiteater. För att förstärka känslan av en scen har vi valt att placera ut häckar som skall formklippas i olika former, som ett böljande hav kanske. Här kan barnen gömma sig och vänta på att inta scenen. Att formklippa häckar kan av många ses som väldigt stor skötsel. Men tänk på vad man får tillbaka i form av levande element och väggar i utemiljön. Tänk om barnen kunde få medverka när trädgårdsarbetarna kommer och håller efter i deras utemiljö.

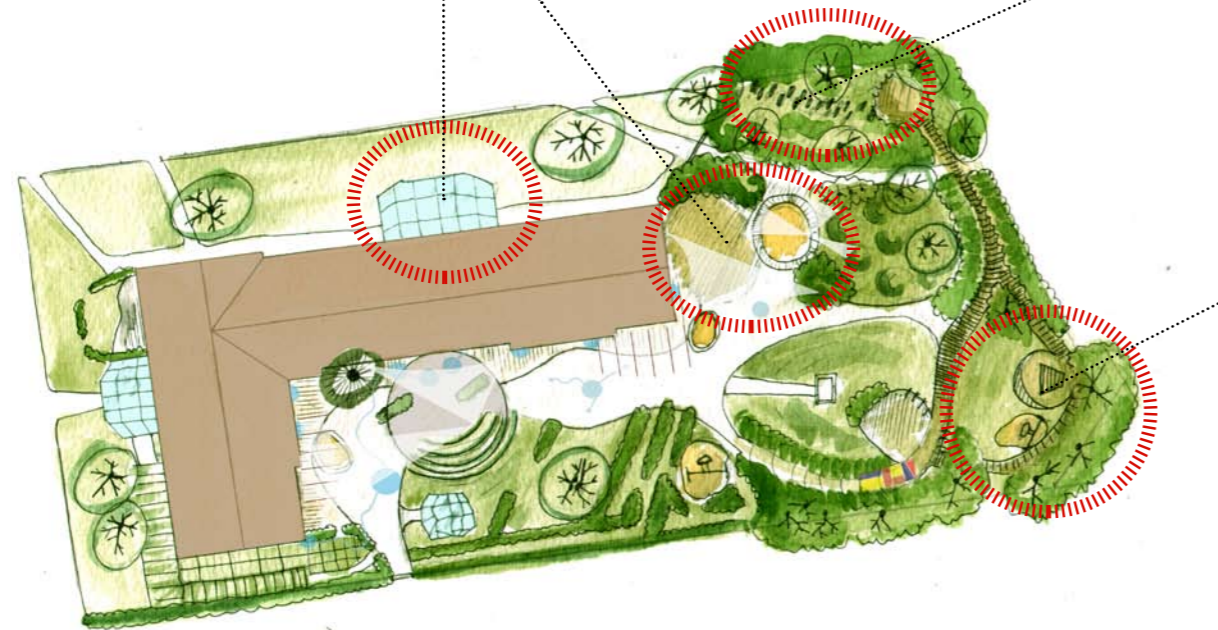
- Klipp den mer rund!!
- Nej jag vill att den ska vara kantig!!
- Men snälla klipp gräsmattan randig!!

Naturligt flöde mellan ute och inne

I största möjliga mån öppnas det upp glaspartier i förskolebyggnaden. Ateljén, personalingången och några fönsterpartier. Utanför alla entréerna och längs med husväggen läggs ett trädäck. Detta ger en kontaktyta mellan ute och inne. Trädäcket fungerar som ett filter. Golvet inne på förskolan får en förlängning.

Bygglekplatsen

En yta på förskolegården är dedikerad åt bygglek. Här kan man snickra och lära sig hantera verktyg. Lokala varuhus kan ge sitt överblivna material till förskolan. I Italien kallas detta för Remida. Lokala företag ger sitt spillmaterial till förskolorna, så de kan skapa av återvunnet material. Bygglekplatsen behöver inte vara avancerad, men en pedagog måste naturligtvis vara närvarande när barnen använder verktygen. Att bygga kan ju också handla om att få stapla och samla.

48

Ateljé i norrläge ger fint ljus

Ateljén placeras i norrläge. Detta ger aldrig direkt solljus, utan bara ett vackert jämnt ljus. Eftersom hela ateljén är av glas så låter den ljuset flöda in men aldrig blända eller höja temperaturen för mycket. Den har utsikt direkt ut mot naturmarken med sina björkstammar.

Förtrollade stenar

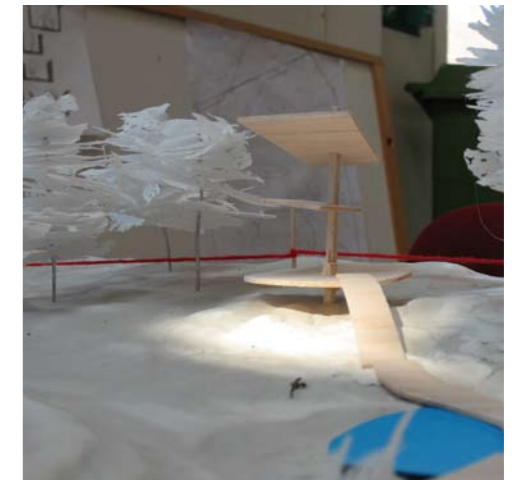
I ena hörnet av gården finns det en bit naturmark med ett stengärde. Här lägger vi till gnistrande stenar i glas och på några stenar hugger vi in vackra textrader eller symboler. Några textrader kanske barnen inte hittar eller förstår förrän de är 6år och snart ska lämna förskolan. Några är synliga, andra väl dolda. Här finns också en sagohörna med sittplatser.

“Diamonds are everywhere” Bild 41
Konstverk i Västra hamnen i Malmö

Utsiktstorn

På gårdens högsta punkt placerar vi en utsiktsplats med kikare. Här kan man blicka ut över hela gården och kanske se hela vägen hem. På några ställen på gården finns det lurar man kan ropa i, så hörs det i de andra lurarna. Som stora telefoner.

Utsiktstornet

Bild 42

Om du ropar in i denna hörs det ur Bild 43
den andra luren.

49

Markmaterial

Markmaterialet ska vara varierat och ge ifrån sig olika slags ljud när man går på det. Knas-trande snäckor, mjukt, trä, sviktande gummi-asfalt, hård och klapprande granit, skön och rund natursten m.m. Ett lapptäcke av olika markmaterial skapar en varierad grund. Här kan barnens fantasi springa iväg och skapa gränser, kanske hus, hoppa hage. När man använder lite av varje markmaterial, kan det vara enkelt att bli sponsrad av olika företag och få provbitar.

50

Diverse markmaterial

Bild 44

Stor sandlek lockar til skapande

Rejält med bakbar sand i stora “sandbassänger” där man inte slår i botten i första taget. Det är något som alla barn, stora som små drömmer om. Hela landskap kan byggas med berg och dalar. Man kan försöka gräva hela vägen till Kina och ha hopp om att lyckas. Dessa härliga

Sandlek som även lockar stora barn och vuxna.

51

foton är tagna i Leksand, det är skulpturen “Lek-sand”, skapad av konstnären Dina Hviid. Fotona är även tagna av Dina Hviid och publicerade i boken Lek äger rum av A Lenninger och T Olsson. (Lenninger 2006)

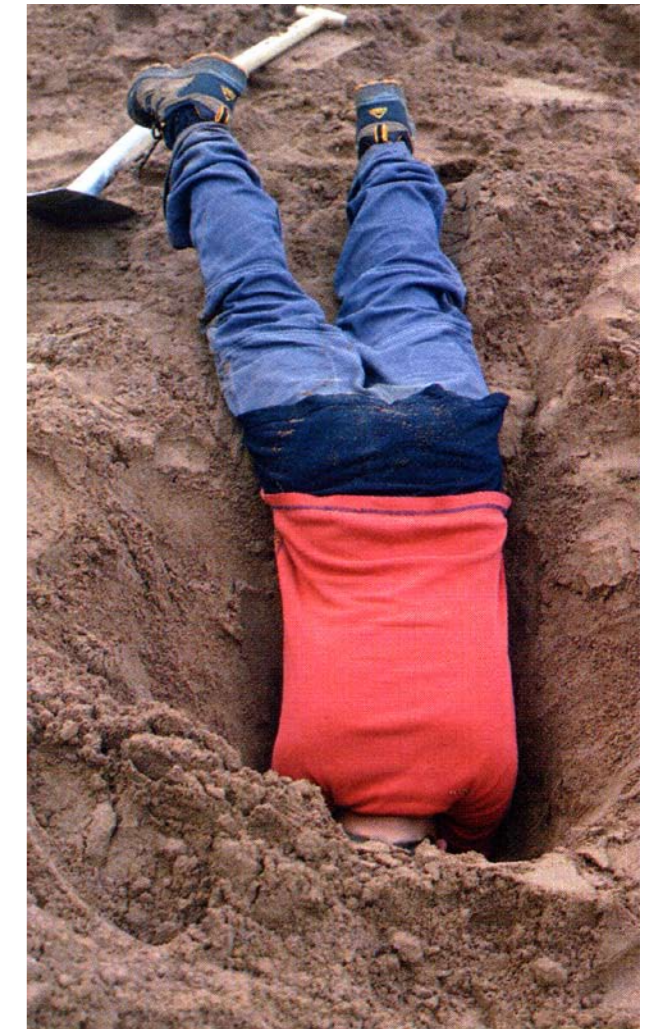

Bild 45

Konstverk bland den visnande Park-
slidens bambuliknande störrar. Bild 46

Lekfullt växtmaterial

Slutträd, reptilbuskar, kakträd och jordgubbsträd

En viktig del i utformandet av platser för barn är att behålla fantasin. Att barn ska förstå att det fantastiska och nästan oförståeliga oftast finns i naturen. Att det finns ett träd som luktar nybakta kakor på hösten och att det finns en buske som får ätliga frukter som liknar blå reptiler, att vissa träd lever i flera hundra år och andra lever bara under en människas livslängd. Att hösten ger speciella färger på buskar och träd har en fysiologisk förklaring som råkar vara vidunderligt vacker. Att växter som vill stå i solen måste skydda sig och därför har anpassat sig och är ludna och har små blad. Att växter som vill stå i skuggan har anpassat sig, och har stora blad för att kunna ta upp det lilla ljus som kommer in.

Att skapa en miljö som vissa anser är plottrig och utan tanke men som i sig har en enorm baktanke. Där det pedagogiska arbetet lätt kan fortsätta, där nyfikna frågor dyker upp varje minut. Där varje sinne får sig en funderare.

I sann Reggio Emiliaanda är vegetation ett föränderligt material. Tid och årstid förändrar den visuella karaktären, brukandet, de sinnliga upplevelserna (smak av vinbär, nybakt doft från katurans blad, känslan av skrovlig bark, körsbärens vackra blomning, vinden som rasslar i bambun m.m.) Detta medför att gården aldrig blir utan upplevelser om man planerar växtmaterialet noggrant.

Växtmaterialet måste väljas på ett annorlunda sätt när man planerar för barn. Det intressanta och spännande måste ske i deras höjd.

Visst är det vackert med ett högt krontak, även sådant behövs för att skapa rumslighet, men barnen upplever oftast bara den stora stammen på de större träden. Då är det intressant att placera objekt, som speglar det övre rummet.

Växtligheten kanske inte ser så städad ut när det är barn som ska uppskatta den. Men en estetiskt tilltalande miljö behövs för både barn och vuxna, och denna estetik skiljer sig något. Att välja växter som för den vuxna världen anses vara ogräs kanske inte är fel. Inne i ogräsbuskagen härjar barnen fritt.

Aha-upplevelser

”Det som göms i snö kommer fram i tö” är ett ordspråk som vi vill ta fasta på, men modifiera.

”Det som göms i grönska kommer till vintern fram ur glömska” Vi vill skapa oväntade upplevelser genom att gömma intressanta artefakter i den grönskande växtligheten som inte visar sig förrän hösten och vintern står för dörren. Detta ger ett lugn i miljön när det är mycket annat som drar till sig uppmärksamheten. Se bild 46 här till vänster.

Reptilbuske

Bild 47 *Decaisnea fargesii*, Narrbuske, klarar zon II i skyddat läge. Dess ätliga blå frukter påminner om reptiler.

Jordgubbsträd

Bild 48 *Cornus kousa* var. *chinensis*, Kinesisk blomsterkornell, har otroligt vackra vita svepeblad. Blomningen sker i juli. Än mer otroliga är det lilla trädets frukter. De är ätliga och liknar en jordgubbe. Blommar dock inte förrän efter 6 år, men även på en förskolegård får man ha tålamod för framtidens höjdpunkter. Denna skall placeras i skyddat läge.

Kakträd

Bild 49 *Cercidiphyllum japonicum*, Katsura, doftar kaka om hösten. Bladen ser ut som hjärtan, de växer ibland direkt ut från stammen.

Slutträd

Bild 50 *Quercus frainetto*, ungersk ek, är ett vackert slutträd. Ett slutträd är ett långlivat träd som finns kvar när andra individer av exempelvis björk och poppel har försvunnit. Speciellt vackert är den ungerska eken när man ser solen strilas genom bladverket.

Kojor och gömställen

Barn måste få bygga kojor. För att det ska vara möjligt måste det finnas sammanhängande flerskiktade dungar och löst material att bygga med.

Parkslide, *Fallopia japonica*, är en växt som producerar mycket material. På sommaren bildar den djungelliknande buskage som sedan dör och kvar står det långa torra störrar som liknar bambu. Dessa kan barnen bryta av och bygga med eller göra gångar in i buskaget genom att trampa ner störrarna. Parkslide är en invasiv växt som sprider sig som ogräs. Det som stoppar den är en välklippt gräsmatta runt om eller att man sätter den i en "kruka" i jorden, alltså planterar den i en välavgränsad grop med exempelvis metall som avskiljare. Denna avskiljare måste gå djupt ner i marken. I djungeln av Parkslide, sätter vi även in konstverk som kommer att bli synliga när parksliden vissnar ner om vintern och barnen gör kojor av stammarna.

Bitterskråp, *Petasites japonicus*, bildar med sina stora blad ett tak över de minsta barnen. Om man plockar ett blad kan man leka att det är ett paraply. Växten inbjuder till lek, man kan gömma sig och bygga kojor. När växtligheten vissnar ner under vintern infinner sig något annat spännande på platsen "Det som göms i grönska kommer till vintern fram ur glömska" Bitterskråp vill gärna ha lite fuktigt om rötterna och stå i skugga av träden.

56 Parkslide, *Fallopia japonica*

Bild 51

Insamlade av material till kojbygge.

57

Bild 52

Gräs och Bambu

Istället för ”vanligt” prydnadsgräs sätter vi råg, korn, vete och havre. Detta ger barnen möjlighet att ”lära sig”. Det blir vackert när man sätter det i böljande rader.

Att gömma sig i grönska är roligt. Genom att sätta Strutbräken, *Matteuccia struthiopteris* (bild 53) bildas det små portaler som de allra minsta barnen kan krypa/gå in i. Hängande träd som hängsälg, hänglärk, hängblodbok, hänggran bildar små kojor. Sløjgranen blir visserligen stor men den är väldigt spännande.

Bambu är ett slitstarkt växtmaterial som kan bilda både minipelarsalar för barn och sakrala gångar. Bambu är dessutom vintergrön och det är vackert när frosten biter i bladverket. När vinden blåser i bambun viskar den hemligheter. Bambu ger rumslighet även vintertid, eftersom den är vintergrön.

Dubbla häckar av vanlig bok, *Fagus sylvatica*, skapar långsmala rum. Filosofgången är belägen i Bokhäcken. Här kan man spatsera och tänka.

I ett hav av strutbräken, *Matteuccia struthiopteris*.

Labyrint av Bergbambu, *Fargesia murielae* 'Hareskov' Bild 54

Bild 58 Råg, *Secale cereale*. Bild 55

Ljudlandskapet

Gräset pratar och bambun viskar. Vinden spelar i grönskan och man känner sig inte ensam i naturen. Tystnad är något vi uppskattar högt, men vi menar aldrig total tystnad. Vi vill höra vinden, havet, bruset och suset. Att barns fantasi skall triggas i denna Reggio Emilia adapterade förskolegård är självklart. Barn ger namn till platser som de ser som viktiga, spännande, mysiga och lekfulla. Bambugången kan få ett mer talande namn om barnen får bestämma.

Phyllostachys aureosulcata spectabilis Bild 56

Miscanthus sinensis 'Malepartus' Bild 57

Speglar som speglar

Speglar under träden ger ytterligare en dimension till utemiljön. Spegelarna kan vara runda och mjuka i krom eller polerad sten. Spegelarna kan också bestå av vattenspeglar som i Fukiko Nakabayashi konstverk som står i Ronneby. Monika Goras skulptur Metarmorfos är lekfull och speglar himlen.

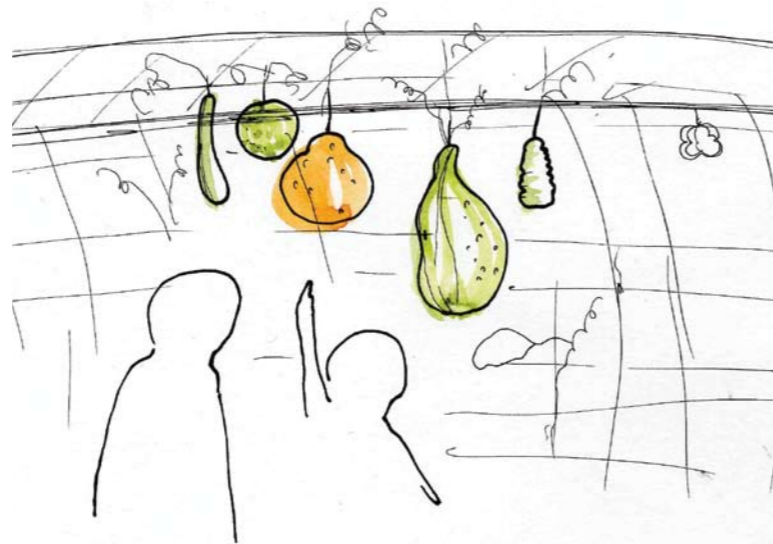

Mjuka speglande former.

Bild 58

Rummet ovan

Pumpan slingrar sina utlöpare uppför spaljén och till hösten hänger det pumpor i luften.

Pumpor på spaljë.

Bild 59

Randig gräsmatta

Att på några platser inte klippa gräsmattan så ofta eller klippa den i lekfulla mönster ger en ny dimension till den ”vanliga” gräsmattan. Barn älskar maskrosor, man kan göra fina buketter och blåsa på fröerna. Den randiga gräsmattan lockar till lek, man kan springa ikapp och man kan leka att det är spårvagnsspår, eller ett böljande hav.

Skulpturen ”Metarmorfos” av Monika Gora.

Bild 60

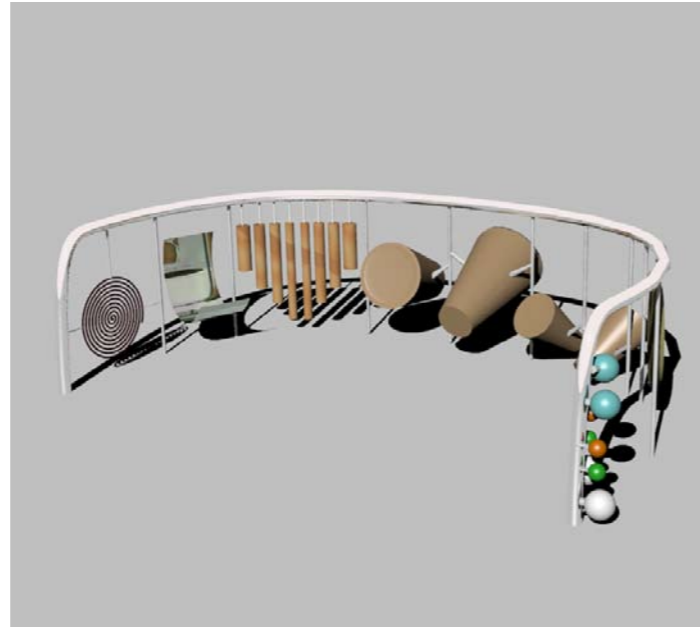
Randig gräsmatta.

Bild 61

Produkter i miljön

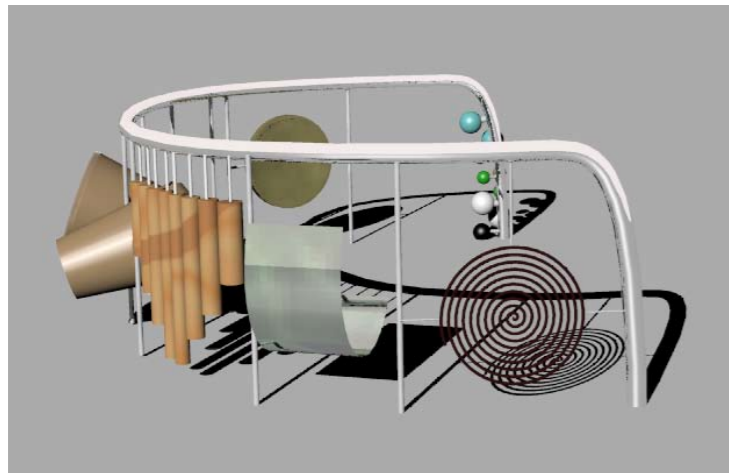
- Framtagna av Cecilia Ström, de skall vidareutvecklas som examensarbete vid HDK.

Detta är 3D-skisser framtagna under projektets gång. Många är på idéstadiet men har växt fram till produkter som skulle kunna förverkligas med vidare arbete och studier. Under 2009 kommer någon av dessa vidareutvecklas och arbetas fram till en färdig produkt.

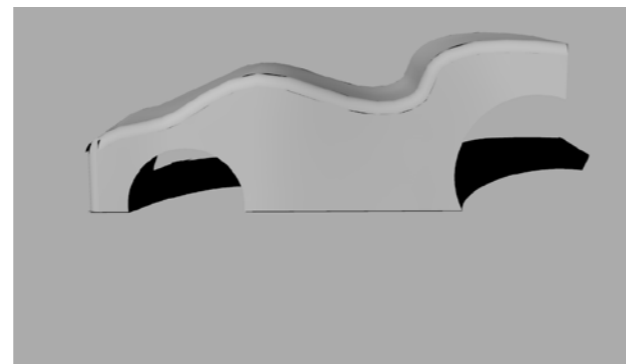
Musikinstrument av olika slag

Bild 62

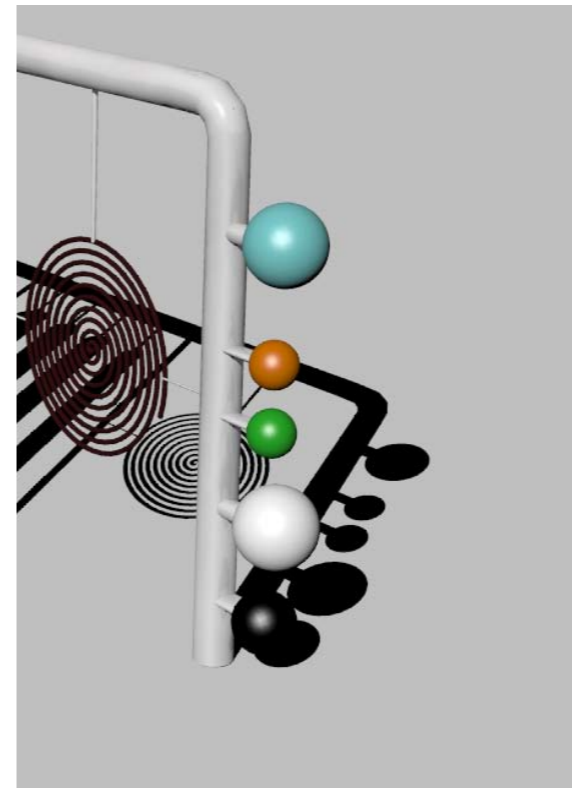

Musikinstrument av olika slag, annan vy.

Bild 62

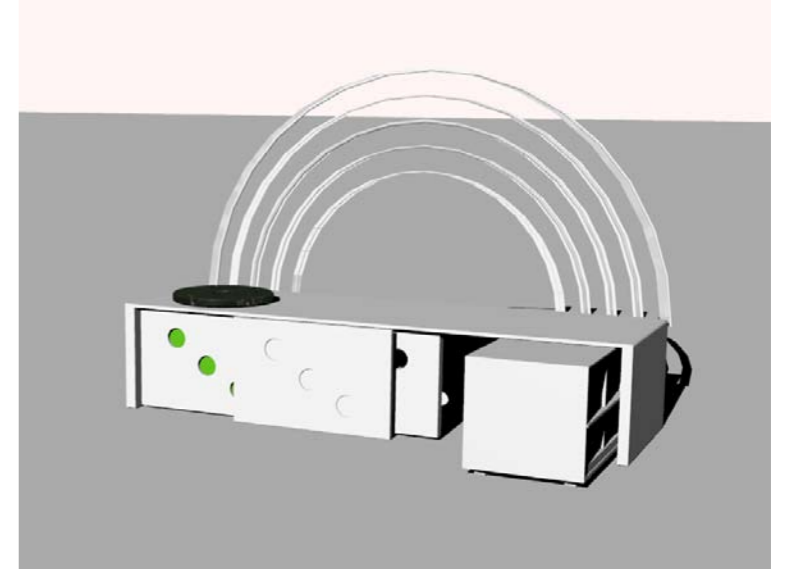

Möbel i utemiljön, att krypa under och ligga på. Bild 64

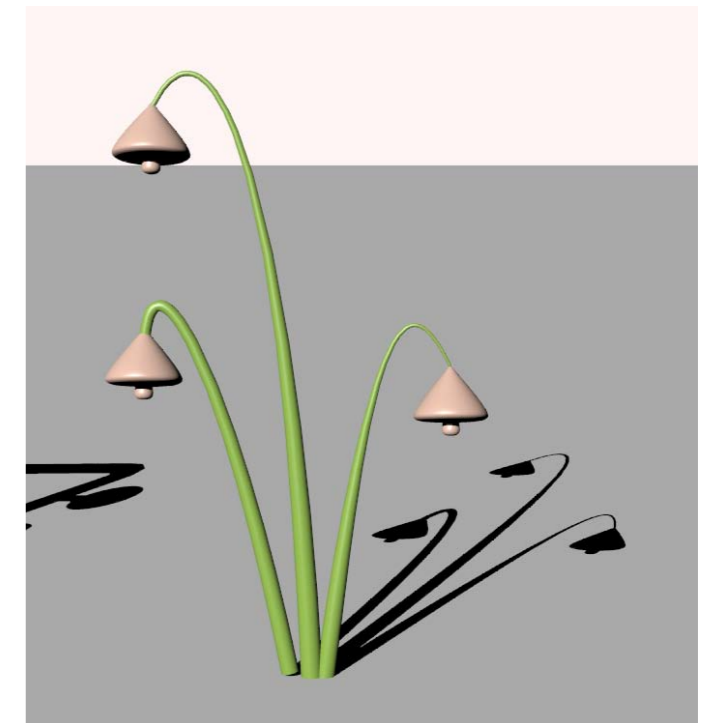

Musikinstrument

Bild 66

Förvaring i utemiljön, på regnbågen kan det växa klängväxter. Bild 65

Musikinstrument iform av en blomma.

Bild 67

Har vi uppfyllt våra mål?

Vi har valt att följa en modell som både innefattar Reggio Emilia pedagogikens förhållningssätt och utemiljöns positiva påverkan på barn. I vårt arbete har vi försökt skapa en förskolegård som tar del av båda dessa världar. Det har blivit en nordisk version av Reggio Emilia pedagogiken.

Som en bas har vi själva förskolebyggnaden. Den har vi valt att öppna upp med glaspartier ut mot gården. Ateljén som vetter mot skogen ger en känsla av att vara ute och inne samtidigt. Trädäcket som löper utmed huset utgör ett filter mot gården. Solskydden och det överhängande taket förlänger zonen mellan ute och inne.

Entrén till förskolan är tydlig och inramad. Piazzan är den centrala punkten. Utifrån denna kan man orientera sig. Förskolegården har större variation än tidigare. Förskolegården har fler utmaningar. Bygglekplatsen och den stora sandleken ger mer utmaningar till de större barnen.

Labyrinten och djungelgången ger barnen möjlighet att skapa egna platser och bygga kojor. Det finns mycket löst material att använda. Sinnesgången öppnar upp flera sinnen på en och samma gång.

Musikplatsen låter barnen skapa och utforska. Scenen ger barnen möjlighet att uttrycka sig med dans, teater och sång.

Flexibilitet har varit ett ledord som har uppfyllts med hjälp av moduler och hål i marken. Även de klippta häckarna medför en flexibilitet, då de avgränsar rummet på ett nytt sätt. Gården rymmer många rum för samling, både för små och stora grupper.

Att få starta projekt i utemiljön har också varit ett ledord. På piazzan finns det plats för olika projekt, även på bygglekplatsen. Förvaringen i utemiljön är också viktig, några produkter har utvecklats och håller på att utvecklas för detta ändamål. Om man förvarar saker till projekten i utemiljön, är det lättare att starta.

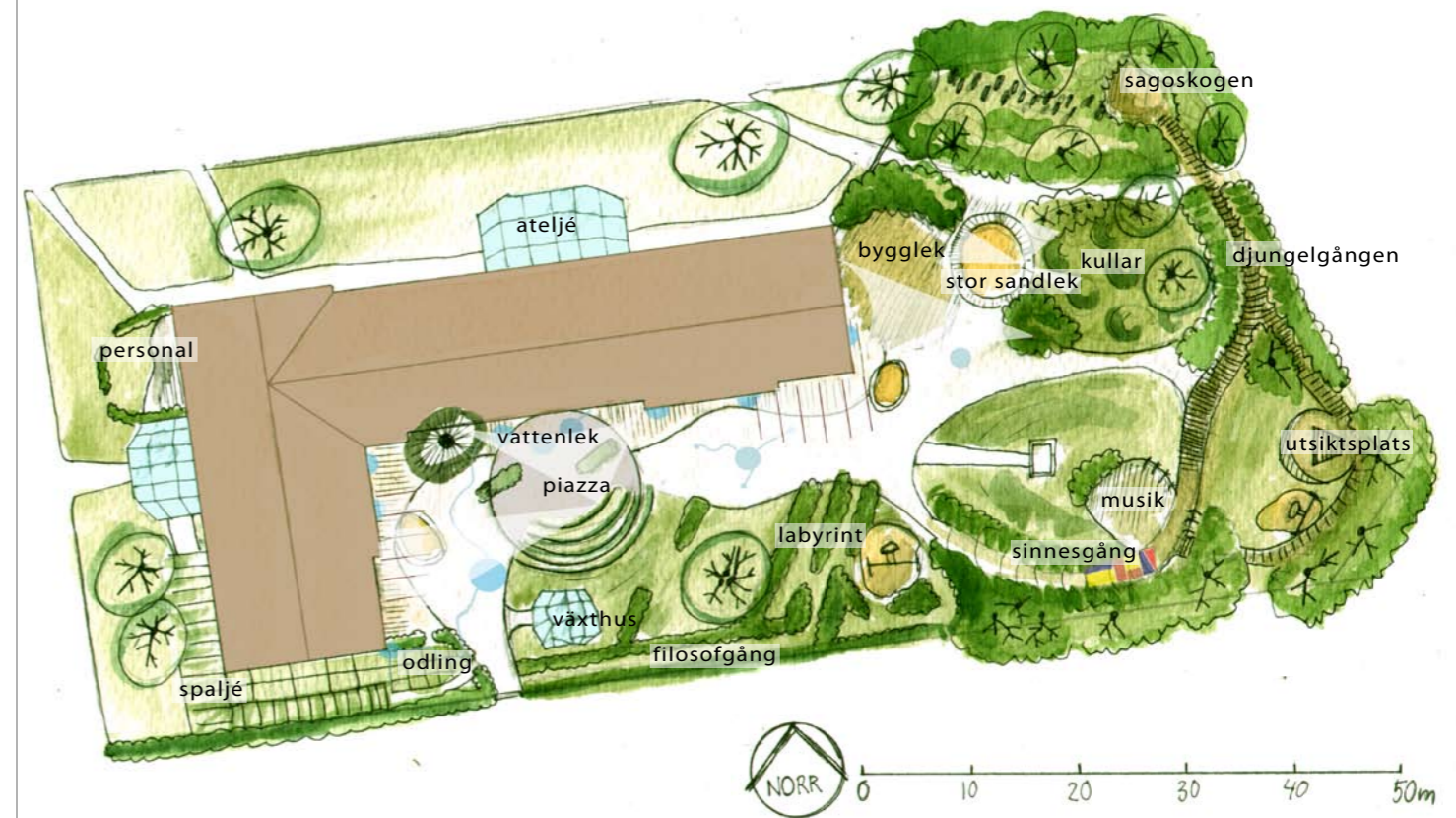
Aha-upplevelser finns det gott om på gården. Konstverk gömda i grönskan, glimmande stenar, kromskulpturer under träden, fantasifull växtlighet m.m. Möjlighet till odling finns det på gården, både på friland och i växthus.

Vi tycker att vi uppfyllt våra mål och skapat en mycket mer inspirerande förskolegård som lockar till lek och förundran. Barnen får utlopp för sina motoriska behov, både fin- och grovmotorik. Barnen i åldern 5-6 har möjlighet till fler utmanande lekar. Lekredskap och händelsecentrum är utspridda för att skapa en vidlyftig lek.

Ett barn har hundra språk, låt dem använda alla.

Vad händer nu och i framtiden

Förskolan har tagit till sig av våra idéer och söker nu pengar hos kommunen. En ny förskola är på gång att byggas, förhoppningen är att det läggs ner tid och kraft även på utomhusmiljön. Produkter speciellt utformade för förskolans utemiljö, inspirerade av Reggio Emilia pedagogiken kommer att utvecklas.

Reflektioner

Den största utmaningen och kanske hela projektets bakomliggande tema har varit att jobba gränsöverskridande och få till ett samarbete mellan två skolor.

Nu i efterhand så förstår jag att vi velat mycket. Att vilja mycket är inte ovanligt, detta får man tampas med även när man kommer ut i arbetslivet. Detta projekt har givit mig en bättre förståelse för hur viktigt det är att se sina begränsningar. Men att vilja mycket är också en bra egenskap, som behövs för att saker och ting ska kunna drivas framåt. Att få två skolor att samarbeta är inte lätt, när det inte finns en mall för det.

Att jobba gränsöverskridande mellan olika professioner, industridesigner och landskapsarkitekt är en fin tanke. Den är fullt genomförbar, men bara detta är en utmaning i sig. På Malmö stad har man i sitt projekt med Design för alla och SVID gett sig in i denna leken. Under hösten 2006 fick jag och några studiekamrater delta i en workshop i Malmö, Kungsgatan. Vi fick arbeta utifrån olika personor (vi satte oss in i olika människotyper) och skapa en plats speciellt för dem. Sedan använde Malmö stad och SVID våra förslag i vidare arbete. De som arbetade ihop var Karin Sjölin, landskapsarkitekt Malmö stad, Mariano Vozzi, industridesigner och Madelein Fallgren, konstnär. Det var Marie Loft på SVID som satt ihop gruppen. De har tillsammans jobbat med

utförningen av slutet av Kungsgatan i Malmö med inriktning på Design För Alla. Själva resultatet blev ett konceptförslag som just nu är under vidare utredning och snart kanske det börjar byggas. Karin Sjölin kom till Alnarp och pratade om hur givande det varit att samarbeta med folk med andra professioner. Detta var en av faktorerna som startade vår tanke om att arbeta ihop, industridesigner och landskapsarkitekt.

Dessa tankegångar ledde mig även till att söka och medverka i Sommar-designkontoret där man samarbetar gränsöverskridande, 8 studenter från olika utbildningar och skolor. Projektet får en annan tyngd och bredd när man jobbar så här. Men dessa projekt kräver mer till en början innan man fått in rutinen. Jag tror att detta skrämmer många och gör att man fortsätter i gamla spår. Nu när jag gett mig in i detta samarbete så vill jag såklart fortsätta trots motgångar. Jag tror att dessa projekt som jag arbetat med under utbildningen har format mig i en riktning som är bra för framtiden. Jag tror på framtida projekt, där man jobbar multidisciplinärt och gränsöverskridande. Jag är glad att jag tampats med problemen nu så att jag är van när jag kommer ut i arbetslivet och kommer att förespråka detta sätt att jobba.

Lärdomarna under projektets gång har varit många. Att arbeta multidisciplinärt. Att försöka få till ett samarbete mellan HDK och SLU Alnarp. Att arbeta på distans. Det är inte alltid nära mellan Göteborg och Lund. Att skicka

oerhört stora filer via internet. Att bygga modeller och frakta dessa. Att få nya kunskaper i ämnet pedagogik, barns lek och lärande. Att få samarbeta med pedagoger.

Idag är det svårt att skapa en kreativ och innovativ utemiljö för barn eftersom det finns för mycket lagar och förordningar. Efter att ha läst Charlotta Råsmarks artikel ”Riv lekplatsen” (Råsmark et al 2008) känner jag att deras tankesätt är något av det Cecilia och jag försökt få fram i vårt arbete. De skriver :

”Standardlekplatserna av idag styrs av utrymmesbrist, rädsla och konvention. Vi måste våga oss på något nytt – att integrera leken i staden igen, skapa en barnstruktur istället för små praktiska barnreservat här och där.”

”Barnperspektiv och goda lekmiljöer har länge varit en erkänt viktig fråga i planerings-sammanhang. Ändå lider planeringen, och formgivningen av barns miljöer av en förlamande traditionsbundenhet. Medan leken är vild och kreativ, fastnar lekplatsplaneringen oftast i att vara feg, normstyrd och lat. Kanske handlar det i grunden om hur vi värderar leken, om en alltför rationell syn på leken som fenomen?”

”Utrymmesbristen i städerna kommer inte att bli mindre, tvärtom. Den täta staden har för många uppenbara fördelar för att överges. Hur ska man då hantera det faktum att lekens natur är att flöda fram i rörelse över yta?”

Att ha alla säkerhetsförordningar i åtanke när man skapar platser för barn hämmar snabbt det kreativa flödet. Säkerhetsavstånd mellan olika lekredskap bildar snabbt en uppställning av redskap på bestämda avstånd som man direkt ser är ritad i CAD med bestämda avstånd. Att frångå konventionen och inte använda sig av färdiga mallar är ibland svårt och tidskrävande, men så mycket roligare. Vi har i vårt samarbete förstått att man kan bygga upp miljöer med hjälp av växtmaterial och artefakter i samverkan.

I vårt exempel på Hakefjordsskolans förskola har vi haft turen att få jobba med en miljö som innefattar många goda kvaliteter. I form av höjdskillnader, naturmark och ytor. I våra diskussioner har vi ofta hamnat i stadsmiljön där det såklart också finns förskolor, men med helt andra förutsättningar. Nästa projekt handlar kanske om just detta. Hur gör vi med utrymmesbristen i staden, och hur skapar vi en bra stadsmiljö där barn vistas varje dag?

Källor

Tryckta källor

Andersson B-E (2001) Visionärerna, Brain-books

Ceppi G et al. (1999) Children, spaces, relations, Domus Academy Research Center

Lars Owe Dahlgren & Anders Szczepanski (1997) Utomhuspedagogik : boklig bildning och sinnlig erfarenhet

Lenninger A och Olsson T (2006) Lek äger rum, formas

Läraryrket (2005) Utomhuspedagogik i förskola och förskoleklass

Mårtensson F (2004) Landskapet i leken, Agraia 464

Norén-Björn E (1977) Lek, lekplatser, lekredskap. Liber förlag

Norén-Björn E, Mårtensson F, Andersson I (1993) Uteboken, Liber förlag

Wallin K (1986) Om ögat fick makt, Liber förlag

Wallin K (2005) Pedagogiska kullerbyttor, HLS Förlag

Åkerblom P (1993) Upptäck förskolans uterum, Stad och Land, Socialstyrelsen

Källor från internet

Charlotta Råsmarks artikel ”Riv lekplatsen” (Publicerad tisdag 6 maj, 2008 i Issue #5 på www.white.se

www2.friluft.se/ 2008-01-10 Friluftsförbundet hemsida för ”I Ur och Skur”

Bildkällor

Bild 1 Illustration, Kristina Ström

Bild 2-5 Fotograf Cecilia Ström

Bild 6-8 Fotograf Kristina Ström

Bild 9 Karta över Göteborg, eniro.se

Bild 10 Flygfoto, Stadsbyggnadskontoret i Göteborg

Bild 11-28 Fotograf Kristina Ström och Cecilia Ström

Bild 29-31 Analys, Kristina Ström och Cecilia Ström

Bild 32 Skiss, Kristina Ström och Cecilia Ström

Bild 33 Modellbyggande fotograf, Kristina Ström och Cecilia Ström

Bild 34 Illustrationsplan, Kristina Ström

Bild 35-37 Konzeptbilder, Kristina Ström och Cecilia Ström

Bild 38 Fotograf Cecilia Ström

Bild 39 Piet Oudulfs privata trädgård, bild hämtad från www.oudolf.com

Bild 40 Fotograf Kristina Ström

Bild 41 ”Diamonds are everywhere” av Konstnären Sigurður Guðmundsson, fotograf Kristina Ström

Bild 42-44 Fotograf Kristina Ström och Cecilia Ström

Bild 45 Fotograf Dina Hviid publicerad i boken Lenningar A och Olsson T (2006) Lek äger rum, formas

Bild 46-50 Fotograf Kristina Ström

Bild 51 Fotograf Kristina Ström

Bild 52 Illustration, Kristina Ström

Bild 53-57 Fotograf Kristina Ström och Cecilia Ström

Bild 58-59 Illustration, Kristina Ström

Bild 60 ”Metamorfos” Konstnär Monika Gora, hämtat från www.gora.se

Bild 61 Fotograf Kristina Ström

Bild 62-67 3D - skisser, Cecilia Ström

Sammanfattning

En förskola med Reggio Emilia pedagogiken som förhållningssätt är en tacksam modell för gränsöverskridande samarbete.

Förhållningssättet bygger på en stark tro på människans möjligheter, en djup respekt för barnet och en övertygelse om att alla föds rika och intelligenta med en stark drivkraft att utforska världen. Miljön ses som den tredje pedagogen, som ska stimulera och inspirera barnen. (Wallin, 1986)

Vi har tagit kontakt med Hakefjordsgatans förskola, i stadsdelen Biskopsgården i Göteborg, som arbetar efter Reggio Emilia pedagogikens förhållningssätt. De har satsat mycket på inomhusmiljön, och är nu redo att ta med förhållningssättet ut på förskolegården.

Vår ambition har varit samarbete mellan landskapsarkitekt, industridesigner och pedagoger. Detta har medfört både motgångar och framgångar. Framförallt har det gett en bredd och djup åt arbetet.

Detta projekt tar sin början i workshops, observationer och litteraturstudier. Sedan leds man in i skissprocessen och konceptbildningen. Mot slutet får man ta del av våra förslag på förnyelse. Ett avsnitt handlar om lekfullt växtmaterial. Det hela avslutas med en reflektion.

Här följer några små inblickar.

Karin Wallin* (Wallin, 1986) kallar pedagogiken i Reggio Emilia för den skapande pedagogiken. Som utomstående betraktare är

* Karin Wallin har skrivit många böcker om Reggio Emilia pedagogiken. Hon har varit tongivande i ämnet, i Sverige.

kreativiteten det man först lägger märke till. Loris Malaguzzi, grundare till Reggio Emilia pedagogiken, vägrade skriva ner några tankar eller vägledande skrifter. Men man förstår snabbt hans argument att inte vilja frysa idéerna med risk för att de skulle bli stela och inte vidareutvecklas. Malaguzzis önskan är att man skall inspireras och ta till sig, men varje situation kräver nya anpassade idéer.

En viktig del i utformandet av platser för barn är att behålla fantasin. Att barn ska förstå att det fantastiska och nästan oförståeliga oftast finns i naturen. Att det finns ett träd som luktar nybakta kakor på hösten och att det finns en buske som får ätliga frukter som liknar blå reptiler, att vissa träd lever i flera hundra år och andra lever bara under en människas livslängd.

Att frångå konventionen och inte använda sig av färdiga mallar är ibland svårt och tidskrävande, men mycket roligare. Vi har i vårt samarbete förstått att man kan bygga upp miljöer med hjälp av växtmaterial och artefakter i samverkan.

”Det som göms i snö kommer fram i tö” är ett ordspråk som vi vill ta fasta på men modifiera. ”Det som göms i grönska kommer till vintern fram ur glömska” Vi vill skapa oväntade upplevelser, genom att gömma intressanta konstverk i den grönskande växtligheten. Dessa visar sig inte förrän hösten och vintern står för dörren. Det medför ett lugn i miljön, när mycket annat drar till sig uppmärksamheten.